

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Кваліфікаційна робота (проєкт)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти другого року навчання
11-241 м групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Крижевська Ірина Сергіївна
Керівник к.пед.н., доцентка Голінська Т.М.
Рецензент к.філол.н., доцентка Мироненко О.В.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	8
	1.1 Психолого-педагогічна проблема створення педагогічних умов для розвитку в художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку.....	8
	1.2 Особливості організації освітнього процесу в дошкільній освітній організації для розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності....	23
	1.3 Педагогічні умови розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.....	29
РОЗДІЛ 2	ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ДЛЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	35
	2.1 Мета, завдання та організація дослідно-експериментальної роботи з проблеми художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності.....	35
	2.2 Реалізація педагогічних умов художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами в образотворчої діяльності.....	45
	2.3 Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи з проблеми створення педагогічних умов для розвитку дітей в художньо-творчій діяльності дітей дошкільного віку.....	54
ВИСНОВКИ		62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		65
ДОДАТКИ		71
Додаток. Кодекс академічної доброчесності.....		88

ВСТУП

Актуальність дослідження визначається тим, що художньо-творчій розвиток у дітей дошкільного віку сприяє всебічному розвитку особистості дитини, а також потенціоє можливості до подальшого навчання. Необхідно розширювати досвід дитини, якщо ми хочемо створити досить міцні основи для її творчої діяльності. Чим більше дитина бачила, чула і пережила, чим більше, вона знає і засвоїла, чим більшою кількістю елементів дійсності вона оперує у своєму досвіді, тим більшим і продуктивнішим за інших рівних умов, буде загальний розвиток її особистості. Перетворення, що відбуваються в суспільстві, породжують в освіті нові вимоги до підготовки дітей у дитячому навчальному закладі. Одним з них є художньо-творчих розвиток у дітей дошкільного віку. І тому проблематика художньо-творчого розвитку дошкільнят засобами образотворчої діяльності знаходиться у сьогоднішні в центрі уваги багатьох дослідників і практиків, які працюють у сфері освіти.

Якщо дитина вміє аналізувати, порівнювати, спостерігати, розмірковувати, узагальнювати, то у неї, як правило, виявляється нормальний рівень розвитку, така дитина може виявляти високі результати і в інших сферах: художній, музичній, сфері соціальних відносин, психомоторній активності, творчій, де її буде відрізняти індивідуальні прояви її особистості.

Проблемою художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку займалися такі науковці: Л.І. Айдарова, А.В. Бакушинский, Д.Б. Богоявленський, О.В. Боровик, С.М. Бондаренко, Н.А. Ветлугіна, Л.А. Венгер, Л.С. Виготський, Г.Г. Григор'єва, В.В. Глоцер, Г.Г. Граник, В.В. Давидов, Н.А. Дудіна, О.М. Дьченко, С.Д. Забрамная, Л.В. Занков, Д.Б. Ельконін Т.Г. Казакова, В.І. Киреєнко, Т.С. Комарова, Т.В. Лабунська, В.А. Левіна, В.С. Мухіна, З.Н. Новлянская, Є.Г. Речицький, Н.В. Різдвяна, Л.Ю. Суботіна Т.І. Тамбовкина, Б.М. Теплов, Т.Я. Шпікалова, та ін.

Багато вітчизняних педагогів, психологів та дослідників (Л. Виготський, Т. Комарова, Б. Теплов, І. Ликова та ін.), займалися проблемою створення умов у розвитку художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку.

Психологи розглядають творчість як вищий рівень логічного мислення, є поштовхом до діяльності. Визначення поняття творчої особистості у філософській педагогічній та психологічній літературі приділяється багато уваги (В. Андрєєв, Д. Богоявленська, Р. Грановська, А. Зак, Н. Кичук, Н. Кузьміна, С. Сисоєва, Ж. Піаже, Д. Ельконін, Л. Виготський та ін.).

Творчість дітей, відома своєю оригінальністю, це «творчість для себе». Особливістю цієї творчості є те, що дитина у творчій роботі вдосконалюється, змінюється на краще, набуває нових знань, набуває навичок та вмінь, набуває життєвого досвіду. Поступово ця «творчість для себе» починає служити іншим. Це означає, що дитина, пізнаючи себе, починає розуміти навколишній світ, застосовувати придбане раніше, покращувати довкілля, створювати красу. (Н. Ветлугіна, Г. Костюк, В. Кудрявцев, В. Юркевич).

Державний стандарт дошкільної освіти виділяє п'ять областей розвитку, одна з яких - художньо-естетичний розвиток. Дана область передбачає розвиток умов ціннісно-сміслового сприйняття і усвідомлення творів мистецтва (словесного, музичного, образотворчого), світу природи; формування естетичного ставлення до навколишнього світу, отримання основних уявлень про види мистецтва; сприйняття музики, художньої літератури, фольклору; спонукання до співпереживання персонажам художніх творів; здійснення самостійної творчої діяльності дітей (образотворчої, конструктивно-модельної, музичної та ін.). Художньо-естетичний розвиток дошкільників, виховання почуттів - актуальні проблеми сучасності, які стимулюють формування у дошкільнят художнього досвіду, особистісних оцінок, естетичних суджень та емоційних відгуків.

Значна увага приділяється розвитку творчих здібностей дошкільнят у різних видах образотворчої діяльності, навчаючи спілкуватися з прекрасним і відтворювати його в малюнках і образах, пробуджуючи і підтримуючи самостійність в здійсненні власних задумів.

Дитина-дошкільник в художньо-творчому розвитку проходить шлях від елементарного наочно-чуттєвого сприйняття до можливості створення оригінального способу адекватними виразними засобами. Рух від простого способу-уявлення до художнього узагальнення, від сприйняття цілісного образу як одиничного до усвідомлення його внутрішнього змісту і розуміння типового здійснюється під впливом дорослих, які передають дітям основи соціальної і духовної культури. При створенні умов для вільного вибору різних видів художньо-творчої діяльності у дітей виховується художній смак, почуття гармонії, формується особлива картина світу.

Тому темою нашого дослідження було обрано **«Педагогічні умови художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету як складова науково-дослідної теми кафедри «Формування професійної компетентності кадрового педагогічного потенціалу у системі суспільних трансформаційних процесів» (№ 0117U005614).

Мета дослідження – розробити, науково обґрунтувати та експериментально перевірити комплексну систему науково-методичного забезпечення психолого-педагогічних умов художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Об'єкт дослідження – процес художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Досягнення поставленої мети вимагає розв'язання наступних завдань:

- Провести аналіз спеціальної психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження.
- Виявити особливості розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.
- Сформулювати умови розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.
- Експериментально довести ефективність художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Методи дослідження:

- теоретичні: аналіз нормативно-правових документів в галузі дошкільної освіти, аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, аналіз дисертаційних матеріалів і публікацій у періодичній пресі, вивчення педагогічного досвіду;
- емпіричні: вивчення і узагальнення досвіду дошкільної освіти з проблеми дослідження; визначення рівня художньо-творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку в образотворчій діяльності (малювання); педагогічне спостереження за учасниками експерименту (педагоги, батьки, діти); аналіз художньо-естетичного середовища в ЗДО.

В основу дослідження покладена **гіпотеза** про те, що розвиток художньо-творчого діяльності дітей дошкільного віку буде успішним, якщо:

- 1) буде організована розвиваюча художньо-естетична середовище в дошкільної освітньої організації;
- 2) буде здійснюватися партнерську взаємовідношення педагогів і батьків з розвитку дітей дошкільного віку в художньо творчої діяльності.

Наукова новизна роботи полягає у тому, щоб довести ефективність художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої

діяльності ефективність художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Теоретичне значення роботи полягає у розширенні знань та розумінь про можливості використання фахівцями дошкільної освіти засобами образотворчої діяльності.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі дошкільної ланки освіти, а також як матеріал до лекцій та семінарсько-практичних занять.

Апробація результатів дослідження. Результати випускної роботи були представлені на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, педагогічного факультету, Херсонського державного університету та приймала участь в дистанційній міждисциплінарній міжнародній науково-практичній конференції «STUDY OF MODERN PROBLEMS OF CIVILIZATION», 19-23 жовтня 2020 р., Осло, Норвегія – Назва публікації (тези) «Педагогічні умови розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності» отримала сертифікат.

Структура та обсяг роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Психолого-педагогічна проблема створення педагогічних умов для розвитку в художньо-творчій діяльності дітей дошкільного віку

Проблема творчого розвитку особистості та її прояв у творчій діяльності залишається актуальною донині в польській та зарубіжній психолого-педагогічній теорії та практиці. За останнє десятиліття багато наукових джерел опублікували багато цікавих матеріалів, що стосуються питань розвитку творчої особистості. Вчені вивчають закономірності та характеристики творчих процесів, намагаються розкрити суть творчої діяльності та знайти ефективні шляхи її реалізації.

Суттєві соціально-політичні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, змінюють і розширюють функції дошкільної освіти як важливої сфери «соціальної стабільності» дітей дошкільного віку та їх підготовки до подальшої шкільної освіти, що пов'язано з формуванням у ній соціальних та особистісних характеристик. вони забезпечують безболісний «вхід» у суспільство. У концепції дошкільної освіти від 2005 р. Зазначалося, що «... мистецтво є унікальним засобом формування найважливіших аспектів психічного життя - емоційної сфери, образного мислення, художніх і творчих здібностей» [7, с. 86]. У зв'язку з набуттям чинності освітнього стандарту дошкільної освіти з 2014 р. Вносяться зміни в організаційні та змістовні рамки освітнього процесу в дошкільній освітній організації. Ці зміни дозволяють розглянути багато проблем художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку з точки зору формування їх культурно-цілісної особистості. Основним методологічним ключем, на думку Н. Бутенко, є педагогічна ініціатива культурних процесів розвитку особистості та якісна зміна змісту дошкільної освіти в контексті освітньої галузі «Художньо-

естетичний розвиток». Художньо-естетичний розвиток дітей дошкільного віку включає: досвід емоційно-морального сприйняття дитиною навколишньої дійсності, що міститься в музиці, образотворчому мистецтві та творах мистецтва; досвід художньо-творчої діяльності. Формування загальної культури особистості є результатом художньої та творчої діяльності.

«Художньо-естетичний розвиток» включає, серед іншого, знання та вміння у галузі зорової, конструктивно-модельної та музичної діяльності.

У процесі розвитку дитини формуються нові психологічні особливості та форми поведінки, що дозволяють дитині стати маленьким членом людської спільноти. Дитина створює відносно стійкий внутрішній світ, що дає привід вперше назвати дитину людиною, але не до кінця сформованою, здатною до подальшого розвитку та вдосконалення. У процесі дорослішання дошкільника умови для його розвитку змінюються. Очікування дорослих щодо поведінки дитини значно зростають. Головною вимогою є дотримання правил поведінки в суспільстві, норм суспільної моралі, які є обов'язковими для кожного. Зростаючі можливості пізнання навколишнього світу розширюють інтереси дитини за межі кола близьких їй людей. Дитина бере участь у спільних заходах з однолітками, вчиться співпрацювати з ними, враховує їх інтереси та думки. Протягом усього дошкільного дитинства діяльність дитини змінюється і розвивається. Вимоги до самоорганізації поведінки дитини значно зростають. Таким чином, особистість дитини поступово формується, і кожен стрибок у розвитку особистості змінює вплив умов і збільшує можливості подальшого навчання [6].

Сучасні діти сильно відрізняються не лише від тих, про яких згадували у своїх працях М. Подд'яков, [55], Л. Виготський [13], В. Сухомлинський [66], а й від їхніх ровесників в останнє десятиліття 20 століття. Психологічні зміни спричинені соціальними змінами.

Умови розвитку дітей у сучасному постіндустріальному інформаційному суспільстві сприяють проникненню в їхнє життя всіх існуючих технічних нововведень.

У зв'язку з цим Н. Горлова [16, с. 84] охарактеризувала такі особливості сучасних дітей дошкільного віку: переважання системно-семантичної свідомості над системно-структурною свідомістю; підвищення тону тіла, наполегливості, вимогливості, чуйності, емоційності, потреби сприймати інформацію; збудливість, гіперактивність, тривожність, агресивність.

Парадокс великої обізнаності сучасних дітей - відсутність процесу у розвитку мислення та розумових здібностей. Більше того, у багатьох із них спостерігаються затримки психіки та мови через проблеми зі здоров'ям. Відомий психолог О. Смирнова наводить дані ЮНЕСКО про те, що 93% сучасних дітей від 3 до 5 років дивляться телевізор 28 годин на тиждень: «Перше покоління «екранних дітей» підростає» [63, с. 124]. Вплив перегляду телевізійних програм на психічний розвиток дітей дуже негативний. Найбільш плачевною є затримка розвитку мовлення, що супроводжується примітивністю та бідністю мови.

За результатами спостережень, у дитячих садках значно менше, або взагалі немає «середній рівень». Дітей у групі різко поділяють на успішних і невдалих, на тих, хто вчиться і хто не вивчає навчальну програму. Закономірність цього явища повинна бути перевірена на практиці шляхом детальних та масштабних досліджень на практиці.

Наступним висновком О. Смирнова про вплив перегляду телевізійних програм на дітей - «нездатність самопоглиблюватися, концентруватися на будь-якій діяльності, відсутність інтересу до діла. Цей тип хвороби особливо яскраво проявляється в навчанні та характеризується гіперактивністю, ситуативною поведінкою, підвищеною розсіяністю» [63, с. 126].

І третій висновок О. Смирнова - «різкий спад уяви та творчої активності дітей. Діти втрачають здатність і бажання чимсь займатися. Вони не докладають зусиль, щоб вигадувати нові ігри, складати казки, створювати

власний уявний світ. Їм нудно малювати, будувати, вигадувати нові сюжети. Їх нічого не цікавить і не захоплює. Відсутність власного змісту впливає на стосунки дітей. Вони не зацікавлені в спілкуванні один з одним. Помічено, що спілкування з однолітками стало більш поверхневим та офіційним: дітям нема про що говорити, про що обговорювати чи сперечатися. Вони воліють натискати кнопку і чекати нових готових розваг» [63, с. 127]. Незважаючи на те, що сучасні дошкільнята технічно «кмітливі» і можуть легко керувати телевізорами, компакт-дисками, електронними та комп'ютерними іграми, вони будують з конструкції так само, як їх однолітки минулих років, ні в чому не випереджаючи їх.

Великою проблемою у розвитку сучасної дитини є «вилучення» художньо-творчого розвитку до образотворчої діяльності з її життя. За даними експериментальних досліджень, художньо-творча діяльність у дошкільнят не досягає найвищого рівня. Це передбачає недостатнє формування шкільної мотивації, узагальнення, здатності планувати, будувати стосунки з однолітками. Результатом є зниження показників готовності до початкової школи. Це підтверджує абсолютну необхідність рольових ігор для сучасного дошкільника. Більше того, федеральні вимоги штату до структури базової загальноосвітньої програми дошкільньої освіти знову позиціонують гру як основу організації всіх видів діяльності дітей, які відвідують дитячий садок.

На думку Д. Фельдштейн, орієнтація суспільства в цілому та дітей зокрема, споживання, маргіналізація, зростання відхилень, обмеження батьківської самостійності дітей впливає на психічні та особистісні зміни сучасної дитини. Наслідком цього є «омолодження» захворювань, які лікуються антидепресантами, підвищена тривожність та агресивність, зниження контролю поведінки та розвиток звикань. З'явилися діти, які не хотіли рости. Дослідження показали, що це пов'язано з «успадкуванням досвіду сімейних невдач», що виникає в результаті досвіду дітей

батьківських проблем у сім'ї та професійній сфері, впроваджених у повсякденне життя дитини [69, с. 25].

Підсумовуючи фундаментальні академічні дослідження останніх років, академік Д. Фельдштейн окреслив коло суттєвих змін у сучасних дітей [69, с. 26]:

1. Різкий спад когнітивного розвитку дітей дошкільного віку.
2. Підвищений емоційний дискомфорт і зменшення бажання до дій.
3. Відхід від життя дитини рольової гри і, як наслідок, зменшення довільності та мотиваційно-потребної сфери.
4. Зниження допитливості та фантазії у дошкільнят, недостатньо розроблений внутрішній план дій.
5. Недостатній розвиток дрібної моторики і, отже, графічних навичок у дітей дошкільного віку свідчить про недорозвинення відповідних структур мозку, в тому числі відповідальних за волю.
6. Збільшення кількості дітей з емоційними проблемами.
7. Збільшення кількості обдарованих дітей.

Таким чином, враховуючи особливості розвитку сучасної дитини, зростає значення художньо-творчої діяльності у гармонійному розвитку дітей дошкільного віку.

У своїй роботі ми детально розглянемо художньо-творчу діяльність дітей дошкільного віку. Сучасні педагоги та психологи у своїх дослідженнях вказують на необхідність розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.

Велика психологічна енциклопедія трактує творчість як діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних та духовних цінностей. Будучи по суті культурно-історичним явищем, творчість має психологічний аспект: особистий та процедурний. Це передбачає наявність у людини здібностей, мотивів, знань та навичок, завдяки яким створюється виріб, який відрізняється новизною, оригінальністю та унікальністю.

Вивчивши психологічну, педагогічну, соціальну літературу, ми проаналізували тлумачення поняття «творчість»:

- В. Дружиніна - творчість - це і постійне перетворення внутрішнього світу людини, і постійне усвідомлення нового змісту, що виникає в ній. Водночас потреба у появі інформації, здається, розгалужується: людині потрібна не тільки інформація із зовнішнього світу, а й витягнення нової із внутрішнього світу. Творча людина відрізняється від нетворчої саме підвищеним інтересом до нового у своєму внутрішньому світі - до свіжих образів та думок. Більше того, його просто цікавить, що ще він може «витягти» з цього внутрішнього світу, на що здатний. Тому справжня творчість - це перевірка власних можливостей. «У творчості головне не зовнішня діяльність, а внутрішня - акт творення «Ідеал», образ світу, де вирішується проблема відчуження людини та довкілля. Зовнішня діяльність - це лише пояснення продуктів внутрішнього акту».

- І. Львівська - творчість - це не сплеск емоцій, вона невіддільна від знань та вмінь, емоції супроводжують творчість, надихають на людську діяльність, підвищують тонус її потоку, роботи людини-творця, надають їй сили. Але лише суворі, перевірені знання пробуджують творчий акт та навички.

- А. Спіркін - творчість - це розумова та практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, унікальних цінностей, виявлення нових фактів, особливостей, закономірностей, а також методи дослідження та перетворення матеріального світу чи духовного культура; якщо він новий лише для свого автора, то новинка суб'єктивна і не має соціального значення

- Я. Пономарьова - творчість - у широкому розумінні - розглядається як механізм розвитку, взаємодія, що веде до розвитку. Творчість людини - одна із специфічних форм прояву цього механізму.

Т. Євсєвої - творчість - це форма людської діяльності для духовного та практичного розвитку світу, змістом якої є найповніше здійснення сутнісних

сил суб'єкта пізнання, результатів які відповідають критеріям новизни та соціальної значущості.

- Г. Нургалієвої - творчість стає якістю людини, рисами її характеру, коли вона набуває стійкості, виразності, великого значення, стає характерним для особистості.

- дитяча творчість Фромма - це здатність дивуватися і вчитися, здатність знайти рішення в нестандартних ситуаціях, це орієнтація на відкриття нових речей і здатність глибоко зрозуміти їх досвід.

Таким чином, поняття дитячої творчості виявляється пов'язаним не стільки з найвищими об'єктивними результатами творчих актів, скільки з внутрішньою самозмінюю творчого суб'єкта. У творчому процесі, зміні обставин, об'єктивного середовища збігається із самозмінюю та розвитком особистості дошкільника як творця. Критерієм дитячої творчості є не тільки якість результату, але характеристики та процеси, що стимулюють творчу активність.

Ця тенденція до розуміння дитячої творчості дає змогу розглядати художньо-творчий розвиток образотворчої діяльності як реальну основу виховання творчих здібностей особистості дитини. Правильність цього підходу підтверджується низкою педагогічних та психологічних досліджень, в яких доведено все життя формування та розвитку творчості (І. Волков [11], Л. Виготський [13], П. Гальперін [14], В. Дружиніна [22], В. Сухомлинський [66], С. Шацький [75]).

До розвитку творчої діяльності в дошкільному віці беруть участь дослідники різних галузей: психології, філософії, соціології, педагогіки. Це пов'язано з тим, що найвищого рівня активності людина досягає у творчості. Художньо-творча діяльність збагачує особистість людини, піднімаючи від стадії споживача духовних і матеріальних цінностей до стадії їх творця.

Для нашого дослідження особливе значення має розуміння сутності художньо-творчого розвитку до образотворчої діяльності дітей дошкільного віку та різних авторів.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «художньо-творча діяльність» в наукових дослідженнях

Інтерпретація поняття	Автор
розвиток дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності - це багатокомпонентний процес, спрямований на створення нових реалій та цінностей, воно поєднує об'єктивне та особисте, суб'єктивне	І. Кант, Платон, Н. Бердяєв, Е. Ільєнко, А. Понамарєва та інші
художньо-творча діяльність - це самовираження внутрішнього світу дитини, яка не лише пізнає, а й і висловлює своє бачення, розуміння навколишнього середовища	Ю. Борєв, В. Розумний, Є. Севаст'янов
розвиток художньо-творчої діяльності є внутрішньою домінантою розвитку дитиною культури людства, що історично розвивається	Т. Казакова, Т. Доронова, Н. Веркаса, Т. Комарова
художньо-творча діяльність стає засобом і «полем» особистого саморозвитку дитини та педагога, розвитку творчих потенціалів їх самосвідомості, а також творчості у всіх видах діяльності та побудова життя взагалі	Н. Кузьміна, Н. Вєлугіна

Таким чином, аналіз наведених інтерпретацій дозволяє зробити висновок, що художньо-творча діяльність - це діяльність, яка відбувається у дитини під впливом літературного, музичного твору чи твору образотворчого мистецтва. Саме здатність до творчості робить дитину будівельником майбутнього, а розкриття його потенціалу дозволяє людині та людству в цілому виконати свою роль у «плані створення».

Різні особисті якості дитини мають особливе значення для художньо-творчої діяльності. Перш за все, це інтереси та нахили, які поступово набувають більш вираженої соціальної спрямованості в умовах виховання. Ще одна необхідна група психічних якостей - це ті індивідуально-психологічні характеристики, які дозволяють дитині легко, швидко та ефективно опанувати методи художньо-творчої діяльності, щоб з нею

успішно справлятися: знаходити нове рішення, застосовувати вивчене в абсолютно різних та несподіваних ситуаціях.

Вольові прояви відіграють значну роль у розвитку художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку, серед яких особливо важливі самостійність та ініціативність, оскільки саме самостійні дії, що відзначаються особистою оригінальністю, стосуються художньо-творчої діяльності. Результатом його творчої діяльності є художній образ як особливий тип оволодіння та вираження дійсності, форма мислення, існування в мистецтві (Ю. Боров, В. Разумний, Є. Севастьянов та ін.). На думку різних авторів, (Є. Флеріна, Д. Богоявленська, В. Кіреєнко, А. Ковальов, Б. Теплов, П. Якобсон, Н. Пономарьов та ін.) своєрідність художньо-творчої діяльності дитини визначається особливим емоційним забарвленням, індивідуальністю образного бачення, методи художнього вирішення [9, с. 84].

У зв'язку з цим особливу увагу слід звернути на таке поняття, як «сприйняття». Це розумовий процес свідомого, особистого, емоційного осмислення та осмислення художнього твору. Дитина сприймає художні образи по-своєму, збагачує їх власною уявою, співвідноситься зі своїм особистим досвідом.

Одним з головних завдань вихователя в цьому напрямку є розвиток емоційної чуйності. Завдяки співпереживанню, співучасті, «вступу в образ» формуються основи художньо-естетичної культури особистості дошкільника. У процесі художньо-творчої діяльності дитина отримує широкі можливості для самовираження, розкриття та вдосконалення творчих здібностей. Специфічною особливістю художньо-творчої діяльності є те, що вона адресована всій особистості людини. Ці положення також підтверджуються у висловлюваннях художників (А. Голубкіна, С. Коненков, І. Репін, П. Чистяков, Е. Дергілев та ін.), які підкреслюють, що творчість - це вираження внутрішнього духовного змісту людини у відповідному чуттєвий образ.

У психології та педагогіці вивчалась специфіка та шляхи розвитку художньо-творчої діяльності дітей у різних видах продуктивної діяльності (А. Вербенець, В. Волинкін, Т. Доронова, Т. Комарова, І. Ликова, Є. Торшилова, Л. Виготський, Г. Григор'єва, О. Дяченко, Т. Казакова та ін.) Було відзначено, що художньо-творча діяльність завдяки своїй емоційності, образній насиченості особливо ефективно впливає на розвиток особистості. Л. Ветлугіна визначає цю діяльність як «приватну» одиницю в ієрархії основних видів дитячої діяльності.

Проблема розвитку в художньо-творчій діяльності розглядалась у працях відомого педагога-психолога Л. Виготського. Він писав: «Викладати творчий акт неможливо, але це зовсім не означає, що вихователь не може сприяти його вихованню і прояву». Л. Виготський зазначив, що художньо-творча діяльність є найпершим, найбільш доступним та привабливим видом праці для дітей раннього віку. Уміле і тактовне керівництво художньо-творчою діяльністю допоможе розвинути здібності дитини. Дитина завдяки своїм віковим особливостям спрямована на процес створення художніх виробів, і цей процес приносить їй задоволення, радість від саморозвитку, самореалізації. Ця обставина зумовлена особливостями внутрішнього світу дитини дошкільного віку, такими як - підвищена емоційна чуйність, синкретизм, сприйняття світу, гострота зору, глибина художніх вражень внаслідок їх першості та новизни, щирості, правдивості, значущості, яскравість, блиск сприйманих і створених образів, прагнення до експериментів художньо-естетичного розвитку.

Проблема розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності стає дедалі актуальнішою, оскільки в сучасній педагогічній науці це питання ще недостатньо вивчене. У практиці роботи дошкільних закладів програмний зміст і методи роботи з дітьми в класі та поза ними в основному орієнтовані лише на формування зорових навичок, тобто вони мають вузько-дидактичний характер. Слід зазначити, що багато аспектів розвитку дошкільників у художньо-творчій діяльності залишаються слабо

розвиненими: зміст художньо-творчої діяльності недостатньо розкритий, послідовність включення дошкільників у процес її формування та розвитку не була рішуче; технології та програми для його розвитку не є чітко визначеними та адаптованими в умовах організації дошкільної освіти. Тому створення умов для розвитку дітей дошкільного віку, в художньо-творчій діяльності, визначається як центральне завдання сучасної дошкільної освіти.

Таким чином, виникло протиріччя між можливостями дітей дошкільного віку та умовами формування та розвитку художньо-творчої діяльності в дошкільних освітніх організаціях. Теоретична розробка проблеми розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності базується на поглядах психологів освіти (Л. Виготський, А. Запорожець, А. Леонтьєв, В. Кирієнко, І. Бічева, А. Деркач, Є. Нікітіна, В. Риндак, В. Сластенін, І. Урміна, А. Хуторской, І. Циркун та інші).

Аналіз педагогічної практики показує, що процес розвитку дітей у дошкільному дитинстві в художньо-творчій діяльності не відповідає вимогам особистісно-орієнтованого навчання (І. Ликова, Є. Флеріна, Н. Сакуліна та ін.). Основна причина цього вбачається в недостатній підготовленості викладачів дошкільних навчальних закладів до ефективної взаємодії з сучасним дошкільником. Необхідність розробки методичного забезпечення цієї проблеми для педагогів дошкільної організації визначила актуальність розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.

Проблема розвитку в художньо-творчій діяльності дітей набуває особливого значення в руслі культурно-історичного та діяльнісного підходу до психічного розвитку дитини - як результат її творчого самовизначення у світі культури. Це зазначає у своїх працях Л. Виготський: пише не лише про «обертання» культури в психіці дитини, але і про її «вростання» в культуру. Проблема художньої творчості також багато в чому розглядається в психологічних дослідженнях. Говорячи про продукт художньої творчості, дослідники зазначають, що це можуть бути не лише духовні та матеріальні

цінності, а й великий шар явищ «самотворення», особистість людини як об'єкт її творчих зусиль, життєтворчості [13].

Художньо-творча діяльність дітей дошкільного віку, на думку різних дослідників, є процесом створення «суб'єктивно нового продукту для дитини» (І. Ликова), [43, с. 13], в якому він «вклав свої знання» (Б. Ельконін) [76, с. 18] «Емоційне ставлення до зображуваного» (Е. Флеріна), [72, с. 15] застосовуючи вивчене в класі «під керівництвом учителя» або «Знайдений самостійно» (Н. Ветлугіна) [9, с. 20] «образно-виразні засоби» (Т. Комарова), [32, с. 21]. Але Т. Казакова наголошує, що свобода творчого самовираження визначається також тим, як дитина володіє «засобами зображення» (прийомами, методами зображення, виражальними засобами) [29, с. 34]. Вона вважає, що їх різноманітність і різноманітність, рівень розвитку сприйняття, запас вражень впливають на художньо-творчий розвиток дітей, ступінь виразності художнього образу.

Як зазначає Т. Комарова, в процесі художньої творчості дитина переживає найрізноманітніші почуття: вона радіє прекрасному образу, який створила сама, засмучена, якщо щось не виходить. Але найголовніше: створюючи образ, дитина здобуває різні знання; уточнив і поглибив свої уявлення про довкілля; у процесі роботи він починає осмислювати якості предметів, запам'ятовувати їх характерні риси та деталі, опановувати дрібні вміння та навички, вчиться їх свідомо використовувати [32, с. 91]. Викладач В. Шацький вважав, що з точки зору загальної естетичної освіти художню творчість дітей частіше розглядають як метод найбільш досконалого оволодіння певним видом мистецтва та формування естетично розвиненої особистості, ніж як створення об'єктивних художніх цінностей [75, с. 14]. Дослідник дитячої творчості Е. Флеріна оцінює це як свідоме відображення дитиною навколишньої дійсності у малюванні, моделюванні, побудові, відображення, яке будується на роботі уяви, відображаючи його спостереження, а також враження, отримані через слова, малюнки та інші види мистецтва. Дитина не пасивно копіює середовище, а обробляє його у

зв'язку з накопиченим досвідом, ставленням до зображуваного діяльності [71, с. 18]. В. Волкова стверджує: «Виховання творчості є різнобічним та складним впливом на дитину. У художньо-творчій діяльності дорослих беруть участь розум (знання, мислення, фантазія), характер (мужність, наполегливість), почуття (любов до прекрасного, пристрасть до образу, думки). Ми повинні виховувати однакові аспекти особистості у дитини, щоб успішніше розвивати у неї творчі здібності. Щоб збагатити розум дитини різноманітними ідеями, деякі знання - це забезпечити рясну їжу для творчості. Навчати уважно, придивлятися, бути спостережливим - це означає робити ідеї чіткими, більш повними. Це допоможе дітям яскравіше відтворити побачене у їх творчості» [70, с. 25].

Лернер І. визначає особливості художньо-творчої діяльності таким чином: самостійний перехід раніше набутих знань у нову ситуацію; бачення нової функції об'єкта; бачення проблеми в стандартній ситуації; бачення будови об'єкта; здатність до альтернативних рішень; поєднання раніше відомих методів діяльності з новими. І. Лернер стверджує: художній та творчій діяльності можна навчати, але це вчення є особливим, воно не те саме, що зазвичай викладають знання та вміння [42, с. 36].

У дослідженнях Н. Бутенко, І. Ликова, Н. Виноградова, А. Гогоберидзе, Н. Сакуліна та інші, це прояв активності та ініціативи у застосуванні вже засвоєних методів роботи стосовно нового змісту, пошуку оригінальних шляхів вирішення доручених завдань, використання різних видів трансформацій тощо. При виконанні діяльності (спів, малювання, драматизація ігри, танці), розвиток креативності переходить від наслідування дорослому до спроби самостійно перенести набутий досвід у повсякденне життя, а потім до творчої ініціативи [15, с. 14]. Активний розвиток дітей дошкільного віку відбувається в художньо-творчій діяльності: музична ритміка, театральна, музична гра, малювання та ліплення, художнє мовлення. Вікова чутливість і реакція на прямі враження, що передаються органами почуттів, чутливість до образно-емоційних моментів, характерні для цього

періоду, співвідношення першої та другої сигнальних систем, характерне для дошкільнят, сприяють привабливості художньо-творчих діяльності у дошкільньому дитинстві, розвиток творчої уяви, творчих здібностей.

На основі теорії діяльності, розробленої Н. Ветлугіна, О. Леонт'єв, визначили показники, за якими можна визначити взаємозв'язки, інтереси, здібності дітей, що виявляються в художньо-творчій діяльності, якість творчих дій та виробів. Вона розглядала художні та творчі здібності в комплексі та виділяла такі особливості: здатність сприймати та переживати красу в житті та художніх творах, легко «входити» в уявну ситуацію, емоційно реагувати на красу; творити за законами краси (виразно співати і читати вірші, граціозно рухатися під музику, знаходити природні рухи для передачі образу в грі-драматизації, виявляючи творчу ініціативу та особисте ставлення до того, що відбувається); оцінювати красу в довкіллі, розрізняти засоби художньої виразності за змістом літературних, візуальних, музичних творів та театральної діяльності; самостійно шукати та знаходити оригінальні прийоми вирішення творчих завдань [9; 41, с. 20].

Згідно з дослідженнями І. Ликова, художньо-творча діяльність дітей базується на знаннях та вміннях, які набуваються у повсякденному житті в процесі виховання та навчання, що проводиться у дитячому садку під керівництвом вихователя. Вона зазначає, що виконавська діяльність дітей вимагає творчої інтерпретації, прояву творчої активності. Творча інтерпретація певною мірою залежить від ступеня оволодіння художніми вміннями та навичками [43, с. 65]

Заслуговують на увагу показники наявності креативності, визначені С. Погодіна. Серед них є показники, що характеризують ставлення дітей до творчості: щирість, безпосередність переживань; ентузіазм, «залученість» до діяльності; активізація вольових зусиль, здатність входити в зображувані обставини; особливі художні здібності (образне бачення, поезія, музичний слух), що дозволяють успішно вирішувати творчі завдання [54, с. 13].

До показників якості творчих дій належать: внесення доповнень, змін, варіацій, перетворень; створення нової комбінації з вивчених старих елементів застосування відомого в нових ситуаціях; пошук нових рішень; швидка відповідь добра орієнтація в нових умовах; пошук оригінальних прийомів вирішення творчих завдань.

На думку Н. Шайдурової, художньо-творча діяльність є важливою умовою та засобом розвитку здатності образного бачення [74, с. 35]. У своїх працях Б. Ельконін, розкриваючи характер творчого процесу, показав, що розвиток дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності визначається етапами: накопичення вражень; вираження творчості у зоровому, сенсомоторному, мовленнєвому напрямках; рухова, мовна, музична імпровізація, ілюстративність у малюванні; створення власних композицій, які є відображенням художнього враження: літературних, музичних, візуальних, пластичних; власне музична творчість (написання пісень, творів для фортепіано) [76, с. 20].

Аналіз вивченої психолого-педагогічної літератури (Н. Бутенко [5, 6], І. Ликова [43], Н. Шайдурова [74], С. Погодіна [54], А. Гогоборидзе [15], І. Лернер [42], Л. Виготський [13], А. Волкова [12] та інші) висуває показники творчих здібностей, що дозволяють виражати створені образи в найбільш оптимальній для дітей формі: оригінальність рухів; емоційність у втіленні ігрового образу; наявність виразних засобів для втілення образу; гнучкість у прийнятті рішень; можливість знаходити нестандартні рішення творчих проблем.

Таким чином, ми можемо зробити наступні висновки:

- Художньо-естетичний розвиток дітей дошкільного віку включає: досвід емоційно-морального ставлення дитини до навколишньої дійсності, втіленого в музиці, образотворчому мистецтві та художніх творах, досвід художньо-творчої діяльності.

- Художньо-естетичний розвиток дітей дошкільного віку включає: досвід емоційно-морального ставлення дитини до навколишньої дійсності,

втіленого в музиці, образотворчому мистецтві та художніх творах; досвід художньо-творчої діяльності.

В даний час діти ростуть і розвиваються в умовах постіндустріального інформаційного суспільства. Враховуючи особливості розвитку сучасної дитини, зростає значення художньо-творчої діяльності у гармонійному розвитку дітей дошкільного віку.

Художньо-творча діяльність - діяльність, що відбувається у дитини під впливом літературного, музичного твору чи твору образотворчого мистецтва. У творчому процесі, зміні обставин, об'єктивного середовища збігається із самостійними змінами та розвитком особистості дошкільника як творця. Критерієм дитячої творчості є не тільки якість результату, але характеристики та процеси, що стимулюють творчу активність.

Проблема розвитку в художньо-творчій діяльності дітей набуває особливого значення в руслі культурно-історичного та діяльнісного підходу до психічного розвитку дитини - як результат її творчого самовизначення у світі культури.

1.2 Особливості організації освітнього процесу в дошкільній освітній організації для розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності

Однією з актуальних проблем сучасної дошкільної освіти є проблема організації цілісного виховного процесу. Зростає відповідальність дошкільних навчальних закладів, що регулюється Федеральним державним стандартом освіти. Формування цілісної картини світу дітей пов'язане з розвитком інтегрованих якостей у дошкільників. Навчальний процес виконує ряд функцій - розвиваючу, соціалізуючу (виховну), інформаційну (навчальну) та адаптивну.

Його значення полягає в тому, що в навчальному процесі створюються оптимальні умови для своєчасного розгортання як генетичних, так і

соціальних програм розвитку людини, забезпечується спрямованість, поступовість, поетапність цього процесу, створюються умови для оволодіння людським досвідом та діяльністю. Навчальний процес організований відповідно до принципів виховання та навчання. Основні риси навчально-виховного процесу: цілеспрямованість, багатофакторність, мінливість, цілісність, динамічність, діалектизм, суб'єкт-суб'єктний характер взаємодії вчителя та дитини.

Принцип інтеграції в різних видах мистецтв відіграє важливу роль у розвитку художньо-творчої діяльності. У дошкільній педагогіці накопичено теоретичні основи та практичний досвід з проблеми інтеграції видів дитячої діяльності (Ю. Борев [4], Н. Ветлугіна [9], А. Гогоберідзе [15], Т. Доронова [21], Т. Комарова [35], І. Ликова [43], В. Розумний [61], Е. Флеріна [72] та інші). Основне завдання інтегративної художньо-творчої освіти розуміється в них як входження дитини у світ музики, образотворчого мистецтва, літератури, театру, танцю.

Аналіз педагогічних досліджень висвітлює різні підходи до організації та керівництва художньо-творчою діяльністю дітей:

- розуміння стимулів розвитку художньої творчості дітей, характеру взаємин дорослого та дитини в цьому процесі (Ю. Борев [4], С. Левін [40] та ін.);
- навчання дітей певним умінням та навичкам як основи художньо-творчих проявів (Н. Ветлугіна, А. Кенеман, Т. Комарова, В. Космінська та ін.);
- розвиток самостійної художньо-творчої діяльності дітей (Н. Ветлугіна, Д. Воробйова, І. Ликова, Г. Пантелєєв, Н. Падашул та ін.).

Вчені (Ю. Бабанський, І. Лернер, М. Скаткін) зазначають, що «інтерес» має велике значення для розвитку дітей дошкільного віку до художньо-творчої діяльності. Складовими елементами Н. Бутенко розглядає: емоційні прояви, що характеризують пізнавальну та творчу діяльність; вольові зусилля для отримання результату діяльності. Вчені виділили три основні складові

художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку, які розглядаються ними у тісному взаємозв'язку і є його основою: сприйняття, виконання та творчість [5, с. 28]. Дослідники (Н. Ветлугіна, О. Радинова, Т. Комарова, Т. Казакова та ін.) стверджують, що лише при розумному поєднанні цих компонентів відбувається художній та творчий розвиток дитини.

Л. Парамонова виділяє три особливості художньо-творчої діяльності. Вона зазначає, що дитина створює «іноді» оригінальні малюнки, складає вірші, мелодії, робить багато «відкриттів» у процесі пізнання предметів і явищ, що «новизна відкриттів» і продуктів творчості суб'єктивна, що робить дитина це для нього самого, в цьому і виявляється перша риса його художньо-творчої діяльності. Друга особливість - це емоційна реакція дитини, її бажання багато разів шукати, знаходити і повторювати художній образ, знайдений на малюнку, бажання спробувати інші варіанти його вирішення, захоплення дитини процесом пошуку та повторення методу зображення, створення сюжету або декоративної композиції. І третя особливість відображається в прагненні дитини експериментувати з матеріалами, шукати нові шляхи, поєднувати різні виражальні засоби при створенні художнього образу. Л. Парамонова вважає, що художньо-творча діяльність дитини носить пошуково-орієнтаційний характер, а схильність до використання різноманітних матеріалів та методів зображення надає їй творчого інтегрованого характеру [56, 108 с.].

Оригінальність образу, продукт художньої та творчої діяльності дітей, є показником творчої уяви. Водночас слід пам'ятати, що дитячі вироби не є витвором мистецтва. Вона не може здивувати нас глибиною думки, широтою узагальнення, абсолютною унікальністю форми втілення образу. Показники креативності, що характеризують способи творчих дій, які були визначені у своєму дослідженні Г. Григор'єва, здатні розкрити здатність дитини створювати свій оригінальний образ у процесі художньо-творчої діяльності. Ці показники проявляються переважно в процесі роботи, вони різні за характером, глибиною, широтою. Доповнення, зміни, варіації, перетворення

вже знайомого матеріалу, застосування відомого в нових ситуаціях, створення нової комбінації вивченого, старих елементів [17].

Цей показник конкретизує та ілюструє роботу уяви, механізм уяви на етапі задуму та реалізації плану (характер комбінованих дій). Самостійні пошуки, тести найкращого рішення завдання. Цей показник фокусується на наявності творчої пошукової діяльності (експериментування), її цілеспрямованості та, водночас, мінливості. Пошук нових методів рішення, коли старих вже не вистачає, самостійність та ініціативність у їх застосуванні, пошук власних оригінальних методів вирішення творчих завдань. Цей показник є своєрідним наслідком прояву перших двох; увага дорослого зосереджена на ступені новизни в способах дії дитини; самостійність, активність, ініціативність дітей у діяльності. Швидкість реакцій, винахідливість у діях, гарна орієнтація в нових умовах. На думку І. Ликова, до цієї групи показників належать плавність (кількість використовуваних дитиною методів і адекватних завданням), гнучкість (варіативність методів) [43, с. 47]

Більшість із цих показників виявляється в процесі художньо-творчої діяльності, що вимагає від вихователя цілеспрямованого спостереження за дітьми, аналізу їх поведінки, розуміння внутрішнього стану, співпереживання, симпатії та надання їм допомоги, якщо це необхідно. Тільки в цьому випадку розуміння дитячої творчості буде адекватним, оскільки дитячі винаходи, знахідки можуть бути невидимими в продукті діяльності. Тому спостереження за процесом художньо-творчої діяльності дітей є необхідним і можливим на основі показників творчості, що характеризують продукти художньої творчої діяльності дітей, визначених Т. Казакова [67]:

- пошук адекватних (відповідних) образотворчих та виразних засобів для втілення образу. Цей показник слід розуміти як відповідність кінцевого результату поставленому творчому завданню (дитиною чи дорослим). Це

також показник цілеспрямованості продуктивної творчої уяви, без якої не існує справді творчої діяльності;

- індивідуальний «почерк» дитячих виробів, оригінальність манери виконання та характер висловлення власного ставлення;

- відповідність дитячих виробів елементарним художнім вимогам. Цей показник можна конкретизувати, виділивши такі якості дитячих робіт, як виразність, грамотність та оригінальність образу в єдності та врахування специфіки взаємодії цих якостей [67, с. 50].

Для застосування цих показників необхідно враховувати специфіку творчої діяльності дітей. Оволодіти дитиною творчою діяльністю, означає оволодіння її основними структурними компонентами: мотивами, націлюванням, діями та операціями. Як зазначає Н. Сакуліна, у творчій діяльності дитини слід виділити три основні етапи, кожен з яких, у свою чергу, може бути деталізованим і вимагає певних методів і прийомів керівництва від вчителя [62, с. 86].

Таблиця 1.2

Етапи творчої діяльності дитини

Перший етап	виникнення, розвиток, усвідомлення та оформлення задуму
Другий етап	процес створення умов для розвитку в художньо-творчій діяльності
Третій етап	аналіз результатів розвитку в художньо-творчій діяльності

Процес творчості у дошкільнят унікальний. На думку Я. Пономарьова, сформована в грі знакова функція (заснована на заміні одних предметів іншими) допомагає дитині зрозуміти, а потім використовувати його каракулі як заміники предметів і явищ навколишнього світу. Потреба розповісти про те, що він переживає творчою мовою, зрозумілою для оточуючих, залучаючи їх до співпереживання, з'являється у дитини пізніше [56, с. 25] Ця обставина впливає на специфіку перебігу всіх стадій творчого процесу. Г. Григор'єва

вказала, що етап появи ідеї характерний і для діяльності дошкільника, однак, розвиваючись, він розгортається не попередньо, а в процесі виконання частини діяльності. Відсутність попереднього проекту є показником мимовільного характеру всіх психічних процесів, недосконалості творчої діяльності через її новизну та складність. Але більшою мірою - це прояв ігрової тенденції у розвитку діяльності [18, с.55]. Л. Виготський звернув увагу на схожість будь-якого виду творчості з грою. Ця тенденція зберігається протягом усього дошкільного віку, перетворюючись, органічно вплітаючись у саму творчу діяльність, не заважаючи її формуванню.

Г. Григор'єва сказала, що здатність попередньо уявляти образ формується під впливом дорослих у процесі навчання. При природному розвитку зачаття такий етап може не проявлятися в діяльності дошкільника. Зовні найбільш чітко представлений етап одночасного розвитку та реалізації ідеї. Дитина, як правило, супроводжує роботу мовленням, а іноді планує її за допомогою мовлення. У діяльності дошкільника також є етап завершення роботи, але він, як правило, не пов'язаний з доопрацюванням образу. Так, Г. Григор'єва наголошує, що всі етапи представлені у творчій діяльності дітей, але вони скорочуються в часі, а концепція та реалізація плану поєднуються [17].

Таким чином, проведений аналіз дозволив виявити основні психолого-педагогічні умови розвитку художньої діяльності у дітей дошкільного віку в дошкільному навчальному закладі. Серед них найбільш важливими є: а) створення творчого середовища, спрямованого на розвиток емоційно-естетичного сприйняття дітьми дошкільного віку предметів і явищ навколишнього світу; б) творча діяльність дитини спрямована на розвиток мотиваційної, інтелектуальної, емоційно-вольової сфер; в) організація творчого процесу, орієнтованого на оригінальний художньо-естетичний досвід особистості; г) творча взаємодія всіх учасників освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі.

1.3 Педагогічні умови розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності

Багато вітчизняних педагогів, психологів та дослідників (Л. Виготський, Т. Комарова, Б. Теплов, І. Ликова та ін.), займалися проблемою створення умов у розвитку художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку.

Цей висновок узгоджується з думкою Є. Яковлевої, яка пише про існування суперечності між теоретичним підходом до природи творчих здібностей дітей, з одного боку, та практикою їх розвитку, з іншого. Практично всі сучасні теоретичні концепції визнають і підкреслюють роль особистісних факторів як одного з найважливіших елементів творчої діяльності, однак більшість людей та програми навчання та розвитку творчих здібностей дітей зосереджуються повністю або переважно на когнітивному розвитку. Перш ніж ми почнемо розглядати педагогічні умови, необхідні для залучення дитини дошкільного віку до творчої діяльності, ми окреслимо межі поняття «педагогічна обумовленість» [77].

У літературі на цю тему «умови» розуміється як:

- обставина, від якого що-небудь залежить [45, с.211];
- правила, встановлені в якій-небудь області життя, діяльності [48, с. 123];
- обстановка, в якій будь-що відбувається [68, с. 411].

Але Є. Яковлев перекона що педагогічні детермінанти - це сукупність заходів педагогічного процесу, спрямованих на підвищення його ефективності. Вчені зазначають, що умови завжди є зовнішніми для теми.

Можливо зробити висновок, щодо поняття «умови» має загальний характер, а його сутність у педагогічному аспекті можна охарактеризувати кількома положеннями:

- 1) умова - це сукупність причин, обставин, об'єктів тощо;
- 2) конкретний набір впливає на розвиток, виховання та навчання людини;

3) вплив умов може прискорити або уповільнити процеси розвитку, виховання та навчання, а також вплинути на їх динаміку та кінцеві ефекти.

Це дослідження охоплює розробку теоретичного обґрунтування проблеми розвитку дітей у художньо-творчій діяльності, а також експериментальну перевірку створених нами педагогічних умов для розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності. Художньо-творча діяльність дітей дошкільного віку в нашому дослідженні трактується як базове поняття, як основа для підкреслення показників його формування у дітей дошкільного віку.

На наш погляд, педагогічними умовами художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності є:

- створення розвиваючого художньо-естетичного середовища в школі як рушійної сили в цілісному процесі художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності старших дошкільників;

- здійснення партнерства між педагогами (вихователі) та батьками, що полягає у розумінні сутності проблеми, форм та методів ефективного розвитку дошкільників у художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності.

Створення розвиваючого художньо-естетичного середовища для розвитку творчої активності дітей дошкільного віку.

Необхідною передумовою побудови розвивального середовища в дитячому садку є опора на особистісно орієнтовану модель взаємодії між людьми. Стратегія і тактика побудови житлового середовища визначаються особливостями особистісної моделі виховання, взаємовідносинами дорослого та дитини.

Середовище предметно-просторового розвитку, на думку С. Новоселова - це система матеріальних об'єктів діяльності дитини, яка функціонально моделює зміст розвитку її духовного та фізичного вигляду. Збагачене середовище передбачає єдність соціальних та матеріальних засобів забезпечення різноманітної діяльності дитини [77, с. 154].

На думку В. Ясвіна, освітнє середовище можна вважати розвиваючим, якщо це середовище надає, по-перше, можливості темі задовольняти та розвивати потреби на всіх ієрархічних рівнях; по-друге, засвоєння індивідом соціальних цінностей та їх органічне перетворення у внутрішні цінності. Весь набір таких можливостей, що надаються даним освітнім середовищем та його розвиваючим психолого-педагогічним потенціалом [78, с.125]

Питання організації тематичного ігрового середовища можна знайти в працях С. Новоселова, Н. Піддякова, Є. Зворигіна, Т. Доронова, Н. Короткова та інших, в яких велике значення надається тематичному ігровому середовищу, що сприяє успішній соціалізації особистості дитини дошкільного віку [60, с. 86].

Розвиваюче середовище - це правильно організований освітній простір, в якому відбувається розвивальне навчання (Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидів, Л. Занков, А. Леонтьєв, Д. Ельконін та інші). Важливим є вивчення ролі освітнього середовища, що розвивається, у цілісному педагогічному процесі останніх років (А. Арнольдov, Є. Бондаревська, С. Григор'єв, І. Колеснікова, Ю. Мануйлов, А. Мудрик, Л. Новікова, В. Семенов, Ю. Мануйлов, В. Серіков, І. Слободчиков, В. Полонський та ін.).

Державні стандарти закладах дошкільної освіти відображає такі аспекти художньо-естетичного середовища для дитини дошкільного віку:

- гнучкість, що означає можливість перебудови освітніх структур відповідно до потреб особистості, довкілля та суспільства;
- безперервність, що виражається через взаємодію та безперервність діяльності складових її елементів;
- мінливість, при якій середовище розвитку змінюється відповідно до потреб освітніх послуг;
- інтеграція, що забезпечує вирішення освітніх проблем шляхом посилення взаємодії складових структур;

- відкритість, що забезпечує широку участь усіх навчальних предметів в управлінні, демократизації форм навчання, виховання та взаємодії;

- установка для спільного активного спілкування всіх суб'єктів освітнього процесу, що відбувається на основі педагогічної підтримки як особлива, прихована від учнів позиція вчителя.

На наш погляд, художньо-естетичне середовище, що розвивається, передбачає наявність таких елементів, які сприяють поясненню, розширенню та конкретизації стосунків дітей із оточуючими людьми. В рамках нашого дослідження ми пропонуємо використовувати втомлений матеріал для серії художньо-творчих занять, щоб організувати предметне та просторове середовище розвитку в організації дитячого садка.

Розвиток дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності відбувається у всіх видах дитячої діяльності - спілкуванні, іграх, експериментах тощо. Дитина вибирає справу за бажанням, долучитися до розмови, запропонувати цікаві заняття для всіх. Дитина легко вступає в ситуації в грі і самостійно їх ініціює, творчо розробляє сюжет гри, використовуючи знання, отримані з різних джерел. Художньо-творча діяльність дошкільників у їх природному вигляді проявляється у формі з видами дитячі експерименти з предметами.

Враховуючи той факт, що ефективності роботи у обраному напрямку можна досягти лише зусиллями всіх учасників процесу, ми вважаємо необхідним і особливо важливим узгодження діяльності та єдність позицій та вимог. Педагогічна взаємодія з сім'єю тісно пов'язана з виховною роботою дитячого садка. Таким чином, у процесі співпраці вчителі повинні ретельно вивчати сім'ю, її традиції та цінності. У свою чергу, у галузі дошкільної педагогіки батькам важливо засвоїти основні закони та особливості виховання та навчання дітей, ознайомитись зі змістом та методами виховання; оволодіти методами, спрямованими на формування соціально цінних форм поведінки та взаємин дитини з іншими. Оволодіння практичними педагогічними вміннями та навичками передбачає творче

осмислення набутих знань та їх застосування у сімейному вихованні. Виходячи з цієї мети, слід передбачити низку форм роботи з батьками: зустрічі за темою; «Чарівні пензлі» перший напрямок - включає індивідуальні та наочні інформаційні форми роботи.

Батьки активно відвідують загальні та групові батьківські збори, ми проводимо співбесіди, щоб визначити найкращий сімейний досвід. Видано консультації: «Нехай діти малюють», «Усна народна творчість у вихованні дітей», «Все починається з колискових пісень, жартів, казок», «Рецепти чарів», «Найродинніше свято», «Десять кроки на шляху до творчості», «Народні свята та традиції», «Художньо-естетичне виховання дітей у сім'ї». організовано «Пошта батьків».

Таким чином, художньо-творчій розвиток дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності визначив такі педагогічні умови:

- організація розвиваючого художньо-естетичного середовища спочатку в дошкільному закладі, а потім в школі як рушійна сила в цілісному процесі формування розвитку дітей дошкільного віку в художньо-творчій діяльності;

- здійснення партнерства між педагогами та батьками на основі розуміння сутності проблеми, форм та методів ефективного розвитку дошкільників у художньо-творчій діяльності.

Отже, можливо зробити висновки що, теоретичний аналіз досліджень проблеми художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності дітей дошкільного віку дозволив нам вирішити поставлені перед нами завдання і зробити наступні висновки.

У розглянутих дослідженнях ми виділили основні положення поняття «мистецтво та творча діяльність». Сформульовано поняття художньо-творчої діяльності: художньо-творча діяльність - це вид діяльності, ефективність якого визначається рівнем загального розвитку особистості, і, слід підкреслити, ступенем емоційної та художньої сприйнятливості,

«креативність», здатність до художнього сприйняття, самоутворення та втілення художнього твору.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури ми розуміємо художньо-творчу діяльність як багатокomпонентний процес, спрямований на створення нових реалій цінностей, в ньому об'єднуються об'єктивне та особисте, суб'єктивне. Художня творчість - це самовираження внутрішнього світу дитини, яка не тільки знає, а й висловлює своє бачення, розуміння навколишнього середовища. Результатом його творчої діяльності є художній образ як особливий вид розвитку та вираження дійсності, форма мислення, існування в мистецтві.

Аналіз педагогічних досліджень висвітлює різні підходи до організації та управління художньо-творчою діяльністю дітей:

- розуміння стимулів розвитку дитячої творчості, характеру взаємин дорослого та дитини в цьому процесі;
- навчання дітей певним навичкам і вмінням як основи для художньо-творчих проявів;
- розвиток самостійної художньо-творчої діяльності дітей.

Для себе зауважимо, що розвиток художньо-творчої діяльності дитини значною мірою залежить від організації педагогічного процесу дорослими.

Реалізація структурно-предметної моделі розвитку художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку забезпечується педагогічними умовами:

- організація розвивається художньо-естетичного середовища в школі як рушійна сила в цілісному процесі художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку;
- партнерські відносини між викладачами та батьками, засновані на розумінні сутності проблеми, форм і методів ефективного розвитку художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ДЛЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1 Мета, завдання та організація дослідно-експериментальної роботи з проблеми художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності

У рамках вивчення рівня художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку було проведено дослідження рівня сформованості розвитку художньо-творчих здібностей на базі Гоминобалківському ясел-садка, Херсонської області, Білозерського району. У дослідженні взяло участь 20 дітей старшої групи у віці 5-6 років. Брала участь батьки і педагоги. Для проведення експерименту нами були сформовані експериментальна (ЕГ) і контрольна групи (КГ).

Мета даного параграфа - розглянути організацію педагогічного експерименту (мета, завдання, методи, етапи і умови експериментальної роботи), уявити методи докази гіпотези, визначити критерії та показники, що характеризують рівні розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності практиці дошкільного навчального закладу, апробувати комплекс педагогічних умов, що забезпечують художньо-творчий розвиток у дітей дошкільного віку засобами образотворчій діяльності.

Мета педагогічного експерименту - перевірити комплекс педагогічних умов розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу. Дана мета визначила ряд завдань, що вирішуються нами в ході педагогічного експерименту:

- визначити реальне (наявне) стан розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу;

- експериментально перевірити вплив педагогічних умов розвиток дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу.

Дослідно-експериментальна робота проводилася поетапно. Етапний підхід має на увазі, що здійснення будь-якого педагогічного експерименту проходить мінімум в два - максимум в три етапи (підготовчий, основний, заключний), на кожному з яких проводиться відповідний етапу тип експерименту (констатуючий, формуючий, контрольний).

Всі етапи були підпорядковані основній меті, на кожному етапі вирішувалися свої завдання, застосовувалися певні методи і засоби. Розглянемо коротку характеристику констатуючого експерименту.

Цілі і завдання експерименту, що констатує: виявити вихідний рівень дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу, достовірності заявленої проблеми на практиці.

Експериментальні дії: Визначити експериментальний майданчик, виявити контрольні та експериментальні групи, на основі критеріїв надійності одержуваної інформації. Обґрунтувати критерії, показники визначення розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчого розвитку і образотворчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу. Обґрунтувати механізм перекладу якісних показників в кількісні показники. Вивчити ставлення суб'єктів освітнього процесу до досліджуваної проблеми. Виявити рівень початкового розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу.

Методи дослідження констатуючого експерименту: Теоретичний аналіз літератури з проблеми дослідження, аналіз і узагальнення педагогічного досвіду, спостереження, анкетування, бесіда.

У формуванні особистості дитини неоціненне значення мають різноманітні види художньо-творчої діяльності: малювання, ліплення, вирізання з паперу фігурок і наклеювання їх, створення різних конструкцій з природних матеріалів тощо.

Образотворча діяльність дошкільників як вид художньої діяльності носить емоційний, творчий характер. Вихователь повинен створювати для цього всі умови: він, перш за все, повинен забезпечити емоційне, образне сприйняття дійсності, формувати естетичні почуття і уявлення, розвивати образне мислення і уяву, вчити дітей способам створення зображень, засобам їх виразного виконання. Процес навчання повинен бути спрямований на розвиток дитячого образотворчого творчості, на творче відображення вражень від навколишнього світу, творів літератури і мистецтва.

Малювання, ліплення, аплікація, конструювання - види образотворчої діяльності, основне призначення якої - образне відображення дійсності. Образотворча діяльність - одна з найцікавіших для дітей дошкільного віку і одна з найбільш значущих видів художньо творчої діяльності.

Виходячи з мети дослідження, нами були визначені завдання дослідно - експериментальної роботи:

1. Вивчити рівень дітей художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності.

2. Виявити ставлення педагогів і батьків до проблеми дослідження. Поставлені завдання вирішувалися за допомогою різноманітних методів дослідження: через заняття в області «художньо-естетичного розвитку» художньо-творчою діяльністю; анкетування.

Для вивчення рівня розвитку дітей в художньо-творчій діяльності використовували методику діагностики, розроблену Н. Шайдурова «Діагностика художньо-творчого розвитку дітей в образотворчій діяльності».

Критерії та показники діагностики:

- володіння спеціальними художньо-образотворчими знаннями, вміннями, навичками;
- розвиток здатності художньо-образного сприйняття навколишнього світу і творів мистецтва;
- художньо-творча активність дитини в образотворчій діяльності.

Перший і другий показники спрямовані на виявлення особистісних якостей дітей: схильність до продуктивної або репродуктивної діяльності, стереотипному або вільного мислення, спостережливості, пам'яті. Третій показник фіксує емоційну чуйність на те життєві явища, які послужили основою задуму його малюнка, а також ставлення автора до образотворчого події або персонажу. Результати спостереження за художньо-творчою діяльністю дітей і аналізу продуктів образотворчого творчості відповідно до якісної і кількісної характеристикою показників відбивається в діагностичному аркуші з оцінкою (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Критерії і показники рівня художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності

Критерії рівня художньо - творчого розвитку в образотворчій діяльності	Показники рівня художньо - творчого розвитку в образотворчій діяльності
1. Володіння спеціальними художньо образотворчими знаннями, вміннями, навичками	Технічні навички та вміння володіння різними образотворчими матеріалами. Володіння нетрадиційними техніками малювання. Володіння формотворними рухами. Уміння правильно передавати форму предметів. Уміння правильно передавати колір предметів. Уміння правильно передавати пропорції предметів. Уміння правильно передавати просторове положення предметів і їх частин. Емоційність створеного образу предмета чи явища. Розробленість змісту зображення. Динамічність художнього образу.

	Уміння малювати декоративний орнамент 3
--	---

	рослинних і геометричних елементів в різних геометричних фігурах. Вміння ліпити і розписувати або прикрашати паперовий силует за власним бажанням задуму відповідно до форми силуету і особливостями народного промислу.
2. Розвиток художньо образного сприйняття навколишнього світу і творів мистецтва	Художньо-образне сприйняття творів мистецтв. Уміння розповісти про предмет пред'являється зображення. Розвиток емоційно-чуттєвого ставлення до художнього образу. Емоційно-естетичне ставлення до навколишньої дійсності. Освоєння дітьми елементарних мистецтвознавчих знань. Знання характерних особливостей різних народних промислів декоративно-прикладного мистецтва.
3. Художественно-творча Активність дитини в образотворчій діяльності.	Мотиваційно - ціннісне ставлення дітей до образотворчій діяльності. Ставлення дитини до оцінки своєї роботи дорослим. Оцінка дитини створеного ним зображення. Самостійність і оригінальність задуму. Вміння розповісти про своєму сюжеті зображуваного, перерахувати його елементи. Уміння відобразити в малюнку сюжет і його елементи відповідно до плану. Уміння ліпити і розписувати або прикрашати паперовий силует за власним бажанням задуму відповідно до форми силуету і особливостями народного промислу. Пізнавальна активність. Рівень розвитку уяви.

Грунтуючись на умовах, були виділені три рівня розвитку умінь і навичок в образотворчій діяльності: високий, середній, низький наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Рівні художньо-творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку в образотворчій діяльності

Рівень розвитку дітей дошкільного віку	Показники
Високий рівень (3 бали) від 18 до 15 балів	Частини предмета розташовані, вірно. Правильно передає в роботі простір (близькі предмети - нижче на папері, далекі, вище, передні - крупніше рівних за розмірами, але віддалених). Прагнення до найбільш повного розкриття задуму. У дитини є потреба самостійно доповнити

	<p>зображення відповідними за змістом предметами, деталями (створити нову комбінацію з засвоєних раніше елементів). Яскрава емоційна виразність. Проявляє самостійність у виборі задуму. Зміст робіт різноманітно. Задум оригінальний. Завдання виконує самостійно. Сюжет відповідає попереднім оповіданням про нього. Здатний експериментувати зі штрихами і плямами, бачити в них образ і домальовувати штрихи до образу.</p>
Середній рівень (2 бали), від 14 до 10 балів	<p>Розташування частин предмета трохи перекручене. Є помилки в зображенні простору.</p> <p>Дитина деталізує художнє зображення лише на прохання дорослого. Вміють місце окремі елементи емоційної виразності. Задум не відрізняється оригінальністю і самостійністю.</p> <p>Звертається за допомогою до педагога.</p> <p>Дитина на прохання педагога доповнює малюнок деталями. Чи не повна відповідність зображення попередньою розповіддю про неї. Частично експериментування.</p> <p>Бачить образ, але домальовує тільки до схематичного образу.</p>
Низький рівень (1 бал) Від 9 до 6 балів	<p>Частини предмета розташовані невірно. Відсутність орієнтування зображення. Зображення не деталізовано. Відсутня прагнення до більш повного розкриття задуму. Зображення позбавлене емоційної виразності. Задум стереотипний.</p> <p>Дитина зображує окремі, не пов'язані між собою предмети. Виконує роботу так, як вказує дорослий, не проявляє ініціативи і самостійності.</p> <p>Істотні розбіжності зображення з попередніми розповіддю про неї. Малюнки типові: одна і та ж фігура, запропонована для малювання, перетворюється в один і той же елемент зображення (коло - «колесо»).</p>

На підставі отриманих даних діти були згруповані за трьома рівнями. Підставою такої диференціації послужила якісна і кількісна характеристика

рівнів. Результати, отримані в ході експерименту, що констатує, представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Результати констатуючого етапу експерименту (в%)

Групи	Кількісне та процентне співвідношення					
	Рівні					
	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Експериментальна	3	15%	3	35%	10	50%
Контрольна	1	10%	3	40%	10	50%

Кількісний та якісний аналіз результатів, отриманих в ході експерименту, що констатує, показав, що в експериментальній групі до високого рівня віднесено 3 дітей (15%) дітей, а в контрольній групі - 10% (1 дитину). Діти цієї групи, вірно, мають у своєму розпорядженні частини предмета, Правильно передають в роботі простір (близькі предмети - нижче на папері, далекі, вище, передні - крупніше рівних за розмірами, але віддалених). Прагнення до найбільш повного розкриття задуму. У дітей є потреба самостійно доповнити зображення відповідними за змістом предметами, деталями (створити нову комбінацію з засвоєних раніше елементів). Яскрава емоційна виразність. Виявляють самостійність у виборі задуму. Зміст робіт різноманітно. Задум оригінальний. Завдання виконує самостійно. Сюжет відповідає попереднім оповіданням про нього. Здатні експериментувати зі штрихами і плямами, бачити в них образ і домальовувати штрихи до образу.

До середнього рівня віднесено в експериментальній групі 3 дітей (35%), в контрольній - 40% (3 дітей). Ці діти мають у своєму розпорядженні частини предмета трохи перекручене. Є помилки в зображенні простору. Діти деталізує художнє зображення лише на прохання дорослого. Мають

місце окремі елементи емоційної виразності. Задум не відрізняється оригінальністю і самостійністю. Звертаються за допомогою до педагога. Діти на прохання педагога доповнює малюнок деталями. Чи не повна відповідність зображення попередньою розповіддю про нього. Часткове експериментування. Бачать образ, але домальовують тільки до схематичного образу.

До низького рівня до експериментальної групи належать 10 дітей (50%), а до контрольної групи - 50% (10 дітей). Частина предмета розташовані невірно. Відсутність орієнтування зображення. Зображення не деталізовано. Відсутня прагнення до більш повного розкриття задуму. Зображення позбавлене емоційної виразності. Задум стереотипний. Діти зображує окремі, не пов'язані між собою предмети. Виконують роботу так, як вказує дорослий, не виявляють ініціативи і самостійності. Істотні розбіжності зображення з попередніми розповіддю про нього. Малюнки типові: одна і та ж фігура, запропонована для малювання, перетворюється в один і той же елемент зображення (коло - «колесо»).

Таким чином, спостереження за художньо-творчою діяльністю дітей дозволило виявити рівень їх розвитку в образотворчій діяльності. Експеримент показав переважання низького рівня художньо-творчої діяльності з дітьми, що нижче реальних можливостей дітей дошкільного віку, про що свідчить наявність дітей, які показали досить високі результати.

А так же на який констатує етапі дослідно-експериментальної роботи ми провели анкетування батьків з метою виявити ставлення до проблеми розвитку дітей в художньо-творчого розвитку та їх діяльність.

Визначити ступінь обізнаності батьків про те, яку роль відіграє художньо творчий розвиток у вихованні дошкільника.

Нами була обрана анкета розроблена Н. Бутенко.

Питання до анкети.

1. Як ви вважаєте, з якого віку необхідно цілеспрямоване художньо-творчий розвиток дитини?

2. Які види дитячої продуктивної діяльності, найбільше цікаві Вашій дитині? Ви вважаєте обов'язковим для відвідування в дошкільному віці: малювання, ліплення, аплікації, конструювання?

3. Чи часто Ваша дитина малює, ліпить, конструює, робить аплікацію?

4. Чи часто Ваша дитина звертає увагу на «красу» навколишнього світу (природа, красиві дрібниці побуту тощо)?

5. Як завжди поводитьься дитина, коли помічає щось красиве?

6. У чому проявляється прагнення Вашої дитини до краси?

7. Чи задає Ваша дитина питання про мистецтво? Чи просить пояснити деякі слова (наприклад: що таке мистецтво, пейзаж, скульптура та інше).

8. Просить Ваша дитина купити нові фарби, олівці, пластилін, фломастери?

9. Коли Ваша дитина приносить роботи з дитячого саду, кому він прагне їх показати, в чому проявляється його бажання або небажання, показувати свою роботу?

10. Чи займаєтеся Ви будь-якої художньої діяльністю, ремеслом?

11. Залучаєте Ви вашої дитини до Вашої діяльності, в якій формі?

13. Назвіть, труднощі, що виникають в процесі (малювання, ліплення, аплікації або конструювання) у Вашої дитини? Чи готові Ви брати участь в яких - не будь заходах, організованих в дитячому саду в напрямку художньо-естетичного розвитку дітей (спільне з дітьми, виготовлення костюмів, малюнків в творчих конкурсах)? Яких?

14. Сформулюйте побажання до педагогів ЗДО в аспекті організації, проведення, змісту роботи з художньо-естетичного розвитку дітей?

В анкетуванні взяли участь 15 батьків, батькам пропонувалося відповісти на 14 питань.

В результаті первинного анкетування виявлено, що батьки в основному обізнані, що таке художньо-естетичний розвиток.

Анкетування батьків показало, що зацікавленість художньо-творчої діяльності дітей знаходиться на досить низькому рівні. Дані анкетування батьків представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Рівень зацікавленості педагогів у організації міні-музею на констатуючому етапі

Педагоги (вихователі)	Рівень зацікавленості в %
Високий	20%
Середній	20%
Низький	60%

В ході проведеного анкетування батьків, усних опитувань, виявили ставлення до проблеми розвитку дітей в художньо-творчій діяльності. Батьки виділили проблеми в творчості у своїх дітей - «Проблема невпевненості», «Проблема незацікавленості». Батьки вважають, що дітей необхідно залучати до художньо-творчої діяльності «тому що дітей мало цікавить мистецтво».

Таким чином, аналізуючи відповіді батьків, ми зробили висновок, що вони в переважній більшості, вважають проблему розвитку дітей в художньо-творчій діяльності значущою, вважають, що творчість знадобляться дітям у подальшому, особливо при вступі до школи.

Таким чином, орієнтуючись на отримані дані, ми визначили необхідні педагогічні умови, спрямовані на підвищення ефективності роботи з розвитку дітей в художньо-творчій діяльності: оснащення відповідно до сучасних вимог розвиваючої художньо-естетичного середовища; використання різноманітних форм роботи з батьками щодо організації роботи, спрямованої на розвиток дітей в художньо-творчій діяльності. Реалізація цих умов розкрита в наступному параграфі.

2.2 Реалізація педагогічних умов художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами в образотворчій діяльності

Однією з найважливіших проблем у сфері творчої реалізації є розвиток активної творчої особистості. Мистецтво відіграє незмінну роль у житті суспільства в процесі постійного розвитку духовної культури. Унікальні особливості цього виду духовної та практичної діяльності ґрунтуються на тому, що завдяки мистецтву людина не лише отримує знання про світ, а й засвоює емоційне та ціннісне ставлення до себе та інших, відкриває реальність як світ повний особистих цінностей. Мистецтво, яке спонукає до творчої діяльності, є потужною спонукальною силою для творчих потреб. Тому однією з актуальних проблем сучасної педагогіки є проблема розвитку художньо-творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Кожна окрема людина робить це відкриття «людяності» світу завдяки тому, що в художній та творчій діяльності вони створені для сприйняття та інтерпретації художнього твору, воно збагачується соціальним та історичним досвідом, який він переживає як свій власний. Людина приваблюється загальнолюдськими цінностями і вільно створює власний духовний світ за законами краси та гармонії. Отже, мистецтво розвиває в людині універсальну здатність творчо вдосконалювати будь-яку діяльність. Тому основною метою естетичного виховання дітей ми вважаємо розвиток у них творчих здібностей та естетичного ставлення до навколишнього середовища, основою яких є чуттєве сприйняття світу в різних його проявах, емоційне проникнення в стан явища та предмети, співпереживання їх причетності до них.

Розвиток системи освіти в Україні передбачає оновлення її змісту, форм організації дитячої художньої діяльності. Вражаючою тенденцією цього процесу є, зокрема, зростання частки мистецтва у розвитку творчих здібностей та естетичного виховання підростаючого покоління. Дисципліни гуманітарного циклу отримали належний соціально-освітній процес.

Виражена гуманізація освіти включає широкі можливості для вдосконалення навчального процесу, включаючи створення педагогічних умов для розвитку здібностей дітей. Немає сумнівів, що загальний цивілізаційний процес залежить від обдарованих людей. Обдарованість

характеризується сукупністю індивідуальних рис, які допомагають людині досягти значних успіхів у певній діяльності. Основою розквіту обдарованості є саме та діяльність, в якій проявляються здібності. Особистий розвиток найбільш ефективний, коли існує гармонійне поєднання внутрішніх нахилів, мотивів певної діяльності та зовнішнього середовища. Причинно-наслідковий зв'язок між особистістю та оточенням постійно впливає на формування людини. Тому дуже важливо вірити в його здатність, створити сприятливу атмосферу для їх розквіту. Завдання педагогічного колективу - створити належні умови для розвитку творчих здібностей дошкільників, а саме визначити обсяг предметів естетичного циклу в загальній системі дошкільної освіти, реалізувати варіативність змісту та форми організації художньої діяльності дітей, організовувати підготовку кваліфікованих кадрів, забезпечувати профілактику втоми у дітей засобами мистецтва.

На дослідницькому етапі вивчення стану розвитку художньо-творчої діяльності старших дошкільників було продовжено за допомогою зорової діяльності. Головною метою експериментального підходу до вивчення розвитку художньо-творчої діяльності старших дошкільників засобами зорової діяльності є визначення педагогічних умов, спрямованих на розвиток художньо-творчої діяльності серед дітей дошкільного віку, на основі яких педагогічний вплив на емоційно-мотиваційна, когнітивна та активно-творча сфери дітей старшого дошкільного віку; експериментальне обґрунтування можливостей цілеспрямованих педагогічних умов, орієнтованих на розвиток художньо-творчої діяльності старших дошкільників засобами зорової діяльності.

Результати діагностики розвитку дітей у художній діяльності в експерименті стали основою для розвитку етапу формування експериментальної роботи.

Мета формуючого етапу: уточнити гіпотезу дослідження. Експериментальні дії: Визначити і обґрунтувати експериментальні групи для перевірки окремих варіантів педагогічних умов, визначити ефективність

введення педагогічних умов в різних експериментальних групах, обґрунтувати отримані результати дослідження. Методи дослідження: методи теоретичного моделювання, теоретичний аналіз, методи спостереження, опитування, метод експертних оцінок, узагальнення, систематизація, експериментальна перевірка; математичні методи обробки даних.

На формуючому етапі дослідження, метою якого ми визначили створення таких педагогічних умов, при яких розвиток старших дошкільників в художньо-творчій діяльності буде найбільш ефективним. В ході експерименту ми вирішували наступні завдання:

1. Розробка системи планування і творчих завдань з розвитку образотворчого творчості дітей.
2. Збагачення знань, умінь в області різних видів образотворчої діяльності.
3. Активізація різноманітної продуктивної діяльності спільної з дорослими і самостійної дитячої.

При вирішенні першого і другого завдання формуючого експерименту була розроблена і впроваджена система планування творчих завдань з розвитку образотворчого творчості дітей, з метою збагачення знань і умінь в області різних видів образотворчої діяльності.

Очевидно, що ці завдання повинні розглядатися в сукупності, як єдиний комплекс, так, як тільки цілісне вплив на особистість дитини може привести до стійкої позитивної зміни або формування певних психологічних феноменів. Крім того, їх реалізація можлива при ретельному продумуванні змісту і організації розвиваючої діяльності.

Нами була використана групова форма роботи з дітьми як найбільш ефективна з точки зору психолого-педагогічних результатів і досить економічна. Використовували такі методи роботи, як проблемні ситуації, ігрові завдання, моделювання, малювання, психотехнічні вправи.

В рамках психолого-педагогічної практики введена єдина універсальна структура групового заняття з дітьми, яка включає в себе наступні елементи: ритуал вітання, розминка, рефлексія минулого заняття, основний зміст заняття, рефлексія минулого заняття, ритуал прощання.

Ритуали вітання-прощання є важливим моментом роботи з групою, що дозволяє об'єднувати дітей, створювати атмосферу групового довіри і прийняття, що в свою чергу надзвичайно важливо для плідної роботи. Вони пропонуються педагогом. Ритуал пропонується і виконується перший раз вже на першому занятті, і завдання дорослого - неухильно виконувати його кожна зустріч, спостерігаючи за тим, щоб в нього були включені всі діти.

Розминка є засобом впливу на емоційний стан дітей, рівень їх активності, виконує важливу функцію настройки на продуктивну групову діяльність.

Основний зміст заняття являє собою сукупність вправ і прийомів, спрямованих на вирішення завдань даного розвиваючого комплексу.

Рефлексія заняття передбачає ретроспективну оцінку заняття в двох аспектах: емоційному (сподобалося - не сподобалося, було добре-було погано і чому) і смислового (чому це важливо, навіщо ми це робили). Рефлексія минулого заняття передбачає, що діти згадують, чим вони займалися в останній раз, що особливо запам'яталося, навіщо вони це робили. Рефлексія тільки що минулого заняття передбачає, що діти самі або за допомогою дорослого відповідають на питання, навіщо це потрібно, як це може допомогти в житті, дають емоційну зворотний зв'язок один одному і педагогу.

Таким чином, викладене планування являє собою систему взаємопов'язаних занять, збудованих в певній логіці і спрямованих на розвиток в образотворчої діяльності (див. додаток А).

Тематичні заняття дозволили глибше уявити дітям про навколишню дійсність та сформувати мотиваційні основи образотворчого мистецтва у старших дошкільнят. Кожен блок передбачає використання занять з

образотворчого мистецтва та звернення до інших видів художньо-творчої діяльності (малювання, ліплення, аплікація, конструювання). Широко використовувана і дуже популярна у дітей одна з найцікавіших, на мій погляд, техніка образотворчого мистецтва «кляксографія».

Результатами роботи над програмою стали позитивні зміни в когнітивному розвитку дошкільників, включаючи посилення творчої активності. Під час тренінгу діти набували стійких уявлень про навколишній світ, навчилися користуватися основними методами малювання, відверто висловлювати свої ідеї.

Працюючи над цим плануванням, ми виявили, що воно ефективно допомогло дітям стати більш ініціативними, розкріпаченими, креативними, знайти нові способи зображення навколишнього світу, а потім розвинути їх творчі здібності. Перевіряючи планування, ми дійшли висновку, що саме дошкільний заклад закладає основи художньо-творчої діяльності і наскільки плідно буде використаний цей період життя, залежить від дорослого поруч з дитиною та умов, в яких вона «творить».

Однією з умов розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності є створення збагаченого розвиваючого художньо-естетичного середовища. Вимоги моделі суб'єкт-середовище до змісту навчання проектується безпосередньо на предметне середовище, де дорослий виступає його організатором: підбирає дидактичний матеріал, провокує тести та фіксує помилки дитини в процесі гнучкого проектування навчального процесу. Характеризуючи сучасне життєве середовище дитини, можна констатувати, що воно не забезпечує їй необхідних можливостей для здійснення своєї творчої діяльності у всіх видах діяльності. Аналіз роботи ЗДО показує, що предметно-розвивальне середовище в групі найчастіше характеризується стереотипами щодо її змісту та в умовах діяльності дитини. В умовах сім'ї проблема організації «Дитячий простір» часто вирішується на користь дорослих. У зв'язку з цим закономірно знайти варіанти створення такого розвивального середовища, яке сприяло б повноцінному художньому,

естетичному та творчому розвитку дитини. Якісно організоване художньо-естетичне середовище «народжує» сприйняття дитиною краси, здатність демонструвати свою креативність та індивідуальність, що дає можливість «Включення» дитини в загальне творче середовище спілкування та діяльності.

У дошкільній освіті до організації розвиваючої художньо-естетичного середовища певні вимоги:

1) інформативність середовища (раціональна організація діяльності дітей в центрах творчості);

2) варіативність середовища (естетичне оформлення дитячого простору з урахуванням соціокультурних, етнографічних і національних особливостей регіону);

3) поліфункціональність середовища забезпечується згідно комплексно-тематичної моделі проектування освітнього процесу: середа перетвориться і оформляється відповідно до теми тижня;

4) трансформованою середовища (переміщення предметів інтер'єру для активної творчої діяльності дитини).

Якщо простір середовища залежить від умов і від педагогів, то «Внутрішній» світ дитини, що знаходиться в цьому середовищі, не піддається педагогічному аналізу - він рухає розвитком особистості, детерминуючи всі внутрішні процеси, мотивує вчинки і забезпечує її еволюцію. Педагогічні впливи в художньо-естетичній середовищі можуть з'явитися перешкодою або стимулом до створення внутрішнього естетичного простору, що розвивається.

У контексті досліджуваної проблеми представляється, що в сучасному освітньому просторі ЗДО будь-який вид дитячої діяльності повинен мати естетичний і емоційно забарвлений фон, а художньо-творчі види діяльності виступати універсальними засобами розвитку соціально-естетичних емоцій дітей, їх стимулювання і корекції. З огляду на величезну роль впливу художньо-естетичного середовища на розвиток особистості дитини, педагогу

необхідно розумно і осмислено підходити до її моделювання та організації. Створена художньо-естетичного середовища ЗДО в максимально можливій мірі дозволить дитині самостійно здобувати соціокультурний естетичний і художній досвід суб'єкта творчої діяльності, наповнити життя палітрою яскравих переживань, зовні проявляти емоційний стан через ставлення до подій, освоювати нові «горизонти» особистісного розвитку.

Нами була створена розвиваюча художньо-естетична середовище, що сприяє розвитку дітей в художньо-творчій діяльності (див. додаток Б.).

З урахуванням створення умов дитини в сім'ї дошкільну освіту сьогодні змінює позицію «освіту замість сім'ї» на позицію «Освіту разом з сім'єю» (М. Букіна, Е. Євдокимова, Л. Пономарьова, Л. Сава, Е.Смирнова, О. Солодянкін та інші) Цілісна система роботи по художньо-творчому розвитку дітей старшого дошкільного віку передбачає розробку перспективних планів з партнерської взаємодії ЗДО з сім'єю. Багаторічна практика роботи показує, що в умовах сімейного виховання ефективними напрямками діяльності батьків по організації художнього співтворчості дитини виступають наступні (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Форма роботи з батьками з проблеми розвитку дітей в художньо-творчій діяльності

Види	Тема	Ціль
Бесіда	Організовані збори	Ознайомити батьків з робочою програмою додаткового заняття з образотворчої діяльності, розробленої вихователем за авторською програмою «Кольорові долоньки» І.Ликової
Круглий стіл	«Розвиток творчих здібностей у дітей старшої групи»	Сприяти формуванню уявлень у батьків про розвиток творчих здібностей у дітей старшої групи
Практикум	«Дитячий малюнок - ключ до внутрішнього світу»	Привернути увагу батьків до цінності образотворчого творчості дітей як джерела

		пізнання внутрішнього світу дитини, особливостей сприйняття нею навколишнього світу
Семінар-практикум	«Диво дивне, диво дивне» - залучення дітей до витоків декоративного мистецтва.	Привернути увагу батьків до цінності народного декоративно-прикладного мистецтва, яке впливає на духовне і художнє розвиток сучасних дітей
Підсумкове зібрання Інтелектуальна гра «Щасливий випадок»	«Художня діяльність як засіб розвитку і виховання дітей»	Підвести підсумки освітньої роботи по художньо-творчій діяльності за навчальний рік

Робота з сім'єю була спрямована на реалізацію основної мети взаємодії: досягнення узгодженого супроводу розвивається особистості дитини.

Взаємодія педагогів з родиною визначається такими принципами:

- усвідомлювати свої власні культурні цінності і переконання, розуміти, як вони впливають на поведінку і ставлення до інших людей;
- цінувати розмаїття сімей, бачити і поважати їхні переваги;
- визнавати різноманіття культури, розуміти ту роль, яку відіграє культура в житті сімей, розуміти культурні цінності і погляди сімей і як вони впливають на поведінку і ставлення до інших;
- принцип конфіденційності;
- всіляко підкреслювати позитивні сторони кожної дитини і сім'ї в цілому;
- передбачати постійний облік поточних потреб та інтересів батьків і дітей.

Таким чином, вся робота з батьками здійснювалася диференційовано, з урахуванням різних форм: колективних та індивідуальних. Залучення батьків до доступним педагогічним діям по свою дитину в образотворчій діяльності підвищило ефективність розробленої нами системи розвитку

образотворчої діяльності дошкільнят. Позитивні результати формуючого експерименту були досягнуті не тільки завдяки проведеній освітньої роботи в дитячому саду, але і завдяки відповідній роботі з батьками.

Паралельно з дітьми та батьками, ми проводили роботу і з педагогічним колективом дитячого садка, що є третім напрямом роботи в побудові цілісної системи розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.

Таким чином, реалізація нашої гіпотези дозволив підвищити інтерес педагогів і батьків до проблеми дослідження, використовувати їх знання і досвід в практичній роботі з дітьми.

Творча діяльність у дітей проявляється в енергійності і активності дитини, а також певної сміливості і ризикованості, її розвиток передбачає доброзичливе ставлення дорослих, які повинні підтримувати і розвивати цю рису особистості.

Таким чином, проведена робота підтверджує важливість і необхідність підготовки батьків до роботи з підготовки дитини до школи. Їх залучення до доступним педагогічним діям з розвитку своєї дитини в художньо-творчій діяльності підвищило ефективність розробленої нами системи навчання дошкільнят. Позитивні результати формуючого експерименту були досягнуті не тільки завдяки проведеній навчально-виховної роботи в дитячому саду, але і завдяки відповідній роботі з батьками.

2.3 Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи з проблеми створення педагогічних умов для розвитку дітей в художньо-творчій діяльності дітей дошкільного віку

У цьому параграфі представлений аналіз формуючого експерименту, дана інтерпретація його результатів і на цій основі уточнено основні положення висунутої нами гіпотези.

З метою перевірки ефективності педагогічних умов, необхідних для розвитку дітей в художньо-творчій діяльності, провели порівняльний аналіз даних обстеження дітей контрольної та експериментальної груп.

Методика контрольного експерименту була ідентична методиці констатуючій частині дослідної роботи. Для збору і аналізу даних контрольного експерименту були використані ті ж рівні розвитку дітей. Повторне анкетування батьків дозволило зробити висновок, що рівень зацікавленості художньо-творчого розвитку значно підвищився. Результати анкетування представлені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Рівень зацікавленості батьків в зацікавленості дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності на контрольному етапі

Батьки дітей	Рівень зацікавленості в %
Високий	60%
Середній	40%
Низький	0%

В ході реалізації даного етапу роботи, відзначені позитивні якісні моменти в художньо-естетичному розвитку вихованців. Виявляються це в прояві індивідуальності, в дитячій фантазії, в уяві, в особливому баченні світу, в своїй точці зору на навколишню дійсність. Підтвердженням тому стали результати проведеної спеціально організованої освітньої діагностичної ситуації. На даному етапі дослідження проводилася така ж діагностика, як і на підготовчому, для того, щоб можна було порівняти результати роботи дошкільнят. Результат діагностики (див. в таблицях 2.7, 2.8).

Таблиця 2.7

Діагностики художньо-творчого розвитку дітей в образотворчій діяльності (дослідна група)

Критерії	Показники	Прізвище ім'я дитини									
1. Володіння	Технічні навички та	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

спеціальними художньо - образотворчими знаннями, вміннями, навичками	вміння володіння різними образотворчими матеріалами	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2
	Володіння нетрадиційними техніками малювання	3	2	3	2	2	3	3	3	2	2
	Володіння формотворними рухами	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2
2. Розвиток художньо - зображувальної сприйняттю навколишнього світу і творів мистецтва	Вміння правильно передавати форму предметів. Вміння правильно передавати колір предметів	3	3	2	3	2	2	3	2	2	3
	Вміння правильно передавати пропорції предметів. Вміння правильно передавати просторове положення предметів і їх частин	2	2	3	2	3	2	2	3	3	2
	Емоційність створеного образу предмета чи явища	3	2	3	2	3	2	2	3	3	3
3. Художньо-творча активність дитини в образотворчій діяльності	Розробленість змісту зображення. Динамічність художнього образу	3	3	3	2	3	3	2	2	3	2
	Уміння малювати декоративний орнамент з рослинних і геометричних елементів в різних геометричних фігурах	2	2	3	2	3	2	3	3	2	3
	Уміння ліпити і розписувати або прикрашати паперовий силует за власним бажанням задуму відповідно до форми силуету і особливостями народного промислу	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3

Таблиця 2.8

Діагностики художньо-творчого розвитку дітей в образотворчій діяльності (експериментальна група)

Критерії	Показники	Прізвище ім'я дитини									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Володіння спеціальними художньо - образотворчими знаннями, вміннями, навичками	Технічні навички та вміння володіння різними образотворчими матеріалами	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2
	Володіння нетрадиційними техніками малювання	3	2	3	2	2	3	3	3	2	2
	Володіння формотворними рухами	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2
2. Розвиваємо художньо - зображувально го сприйняття навколишнього світу і творів мистецтва	Вміння правильно передавати форму предметів. Вміння правильно передавати колір предметів	3	3	2	3	2	2	3	2	2	3
	Вміння правильно передавати пропорції предметів. Вміння правильно передавати просторове положення предметів і їх частин	2	2	3	2	3	2	2	3	3	2
	Емоційність створеного образу предмета чи явища	3	2	3	2	3	2	2	3	3	3
3. Художньо - творча активність дитини в образотворчій діяльності	Розробленість змісту зображення. Динамічність художнього образу	3	3	3	2	3	3	2	2	3	2

Результати художньо-творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку на контрольному етапі представлена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Результати контрольного етапу експерименту (в%)

Показники художньо-естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку	КГ	ЕГ
Високий рівень	40%	30%

Середній рівень	65%	35%
Низький рівень	0%	0%

Кількісний та якісний аналіз результатів, отриманих в ході експерименту, що констатує, показав, що в контрольній групі до високого рівня віднесено 40% дітей, а в експериментальній групі - 30%.

До середнього рівня віднесено в контрольній групі 65% дітей, в експериментальній - 35% дітей.

До низького рівня до експериментальної групи належать 0% дітей, а до контрольної групи - 0% дітей.

Отримана нами в результаті проведення роботи з дітьми діаграма показує, що підгрупа дітей (експериментальна), з якими були реалізовані педагогічні умови в художньо-творчій діяльності дітей старшого дошкільного віку, значно поліпшили свої показники на травень місяць. У той час як друга підгрупа дітей (контрольна) за рівнем отриманих знань залишилися практично на тому ж рівні. Їх показники збільшилися незначно. Результати на завершальному етапі роботи свідчать про підвищення рівня розвитку старших дошкільників в художньо-творчій діяльності.

Порівняльні дані на констатації і контрольному етапі можна простежити в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Результати констатуючого і контрольного експериментів (у %)

Етапи експерименту	Рівні					
	високий		середній		низький	
	ЕГ	ДГ	ЕГ	ДГ	ЕГ	ДГ
Констатуючий	15%	10%	35%	40%	50%	50%
Контрольний	30%	40%	35%	65%	0%	0%

Аналіз кількісних даних, наведених у таблиці 10 і малюнку 2, дозволив нам зробити наступні висновки.

- до низького рівня віднесено 0% дітей експериментальної групи і дослідної групи. У порівнянні з констатує експериментом кількість зменшилася на 50%.

- до середнього рівня віднесено 35% дітей експериментальної групи. У порівнянні з констатує експериментом кількість залишилося колишнім, ці діти мають у своєму розпорядженні частини предмета трохи перекручене. Є помилки в зображенні простору. Діти деталізує художнє зображення лише на прохання дорослого. Мають місце окремі елементи емоційної виразності. Задум не відрізняється оригінальністю і самостійністю. Звертаються за допомогою до педагога. Діти на прохання педагога доповнює малюнок деталями.

- до високого рівня віднесено 30% експериментальної групи і 40% дітей дослідної групи. У порівнянні з констатує експериментом кількість збільшилася на 15% і на 30%. Діти цієї групи, вірно, мають у своєму розпорядженні частини предмета. Правильно передає в роботі простір (близькі предмети - нижче на папері, далекі, вище, передні - крупніше рівних за розмірами, але віддалених). Прагнення до найбільш повного розкриття задуму. У дітей є потреба самостійно доповнити зображення відповідними за змістом предметами, деталями (створити нову комбінацію з засвоєних раніше елементів). Яскрава емоційна виразність. Виявляють самостійність у виборі задуму. Зміст робіт різноманітно. Задум оригінальний. Завдання виконує самостійно. Сюжет відповідає попереднім оповіданням про нього. Здатні експериментувати зі штрихами і плямами, бачити в них образ і домальовувати штрихи до образу.

Аналіз рівнів показав збільшення кількості випробовуваних на високому та середньому рівні і зменшення на низькому рівні. Таким чином, контрольний зріз виявив підвищення рівня розвитку дітей в художньо-творчій діяльності, дозволив встановити позитивні зміни в розвитку у дітей.

Отже, спостерігається найбільш значний перехід дошкільнят з низького на більш високі рівні сформованості розвитку в художньо-творчій діяльності завдяки впровадженню комплексу педагогічних умов. Таким чином, контрольний зріз виявив підвищення рівня розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності. Результати констатуючого і формуючого експериментів для експериментальної і дослідної груп показують, що до кінця дослідно-експериментальної роботи в експериментальній групі збільшилася кількість дітей високого і середнього рівнів.

Таким чином, результати контрольного етапу дослідження свідчать про відбулися позитивні зміни в розвитку у дітей експериментальної групи комунікативної ініціативи.

Ці відмінності дають нам підстави зробити необхідний висновок про те, що педагогічні умови, розроблені нами, дозволяють ефективно розвивати дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.

Отже, можливо зробити такі висновки. В ході виконаного дослідження нами була проведена теоретична і експериментальна робота з розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.

У дослідженні були поставлені і вирішені наступні завдання:

- визначити реальне (наявне) стан розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу;

- експериментально перевірити вплив педагогічних умов розвиток дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу;

Проведена робота по розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності підтверджує висунуту нами гіпотезу і дозволяє зробити наступні висновки щодо теоретичних підходів і методичного рішення досліджуваної проблеми:

В рамках вирішення першого завдання нами було вивчено стан проблеми, що розглядається в педагогічній науці і практиці дошкільної освіти, уточнено понятійний апарат дослідження:

1. Теоретичне вивчення даної проблеми показало, що вона розглядається вченими в різних аспектах: психологічному і педагогічному. При розгляді проблеми художньо-творчої діяльності наше увага акцентувалася на характеристиці її сутності та структури, на виявленні умов її формування в освітньому процесі.

2. Визначено сутність поняття «художньо-творча діяльність дошкільнят» розглянута нами як вид діяльності, результативність якої визначається рівнем загального розвитку особистості, і, що слід особливо підкреслити, ступенем емоційно-художньої сприйнятливості, «творчості», здатністю до художнього сприйняття, самостійного створення та втілення твору мистецтва.

3. Критеріями сформованості художньо-творчої діяльності, а саме образотворчої діяльності дітей старшого дошкільного віку є: володіння спеціальними художньо образотворчими знаннями, вміннями, навичками, розвиток художньо-образного сприйняття навколишнього світу і творів мистецтва, художньо-творча активність дитини в образотворчій діяльності. Виявлені критерії та показники дозволили простежити позитивну динаміку розвитку художньо-творчої діяльності і можуть бути використані в практиці ЗДО в діагностичних цілях. Ефективність роботи з розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності забезпечується дотриманням наступних умов: наявність розвиваючої художньо-естетичного середовища в ЗДО в ролі рушійної сили в цілісному процесі становлення дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності; партнерська взаємодія педагогів і батьків на основі розуміння сутності проблеми, форм і методів ефективного розвитку дошкільників в художньо-творчій діяльності.

Вирішуючи друге завдання, ми розробили перспективний план розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.

В рамках третього завдання було виділено й експериментально перевірено комплекс педагогічних умов розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності, що включає в себе:

1. Організацію розвиваючої художньо-естетичного середовища в дошкільній освітній організації в ролі рушійної сили в цілісному процесі становлення дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.

2. Партнерська взаємодія педагогів і батьків на основі розуміння сутності проблеми, форм і методів ефективного розвитку комунікативної ініціативи дошкільнят.

Результати, отримані в ході формуючого експерименту, дозволили вважати проведену експериментальну роботу успішною, а педагогічні умови розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності - необхідними і достатніми.

Аналіз отриманих кількісних і якісних результатів експериментальної роботи показав, що висунута гіпотеза знайшла своє підтвердження, завдання вирішені, мета дослідження досягнута.

Проведене дослідження не претендує на вичерпну повноту в розробці проблеми. Поглиблення вивчення проблеми може бути пов'язано з подальшою розробкою організації в художньо-творчій діяльності дітей не тільки старшого дошкільного віку, а й інших вікових груп з опорою на інші компоненти.

ВИСНОВКИ

Проведений теоретичний аналіз досліджень з проблеми розвитку в художньо-творчій діяльності дітей дошкільного віку дозволив вирішити поставлені перед нами завдання і зробити наступні висновки.

У розглянутих дослідженнях нами виділені основні положення поняття «художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності». Було сформульовано поняття «художньо-творча діяльність: художньо-творча діяльність - вид діяльності, результативність якої визначається рівнем загального розвитку особистості, і, що слід особливо підкреслити, ступенем емоційно-художньої сприйнятливості, «творчість», здатністю до художнього сприйняття, самостійного створення та втіленню твори мистецтва.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури нами під художньо-творчою діяльністю розуміється багатокomпонентний процес, спрямований на створення нових реальностей і цінностей; в ньому об'єднані об'єктивне і особистісне, суб'єктивне. Художня творчість є самовираження внутрішнього світу дитини, який не тільки пізнає, а й висловлює своє бачення, розуміння навколишнього. Результатом його творчої діяльності є художній образ як особливий вид освоєння і вираження дійсності, форма мислення, існування в мистецтві.

Аналіз педагогічних досліджень висвічує різні підходи до організації та керівництва художньо-творчої діяльності дітей

В ході виконаного дослідження нами була проведена теоретична і експериментальна робота з розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності.

У дослідженні були поставлені і вирішені наступні завдання:

- визначити реальне (наявне) стан розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу;

- експериментально перевірити вплив педагогічних умов розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності в системі дошкільного навчального закладу;

Проведена робота по розвитку дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчій діяльності підтверджує висунуту нами гіпотезу і дозволяє зробити наступні висновки щодо теоретичних підходів і методичного рішення досліджуваної проблеми:

В рамках вирішення першого завдання нами було вивчено стан проблеми, що розглядається в педагогічній науці і практиці дошкільної освіти, уточнено понятійний апарат дослідження:

1. Теоретичне вивчення даної проблеми показало, що вона розглядається вченими в різних аспектах: психологічному і педагогічному. При розгляді проблеми художньо-творчої діяльності наше увага акцентувалася на характеристиці її сутності та структури, на виявленні умов її формування в освітньому процесі.

2. Визначено сутність поняття «художньо-творча діяльність дошкільнят» розглянута нами як вид образотворчої діяльності, результативність якої визначається рівнем загального розвитку особистості, і, що слід особливо підкреслити, ступенем емоційно-художньої сприйнятливості, «творчості», здатністю до художнього сприйняття, самостійного створення і втілення твору мистецтва.

Критеріями сформованості художньо-творчої діяльності, а саме образотворчої діяльності дітей старшого дошкільного віку є: володіння спеціальними художньо-образотворчими знаннями, вміннями, навичками, розвиток художньо-образного сприйняття навколишнього світу і творів мистецтва, художньо-творча активність дитини в образотворчій діяльності. Виявлені критерії та показники дозволили простежити позитивну динаміку розвитку комунікативної ініціативи і можуть бути використані в практиці ЗДО в діагностичних цілях. Ефективність роботи з розвитку комунікативної ініціативи дітей старшого дошкільного віку забезпечується дотриманням

наступних умов: наявність розвиваючої художньо-естетичного середовища в ЗДО в ролі рушійної сили в цілісному процесі становлення дітей старшого дошкільного віку в художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності; партнерська взаємодія педагогів і батьків на основі розуміння сутності проблеми, форм і методів ефективного розвитку дошкільників в художньо-творчого розвитку в образотворчій діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Дошк. виховання. 1999. №1.
2. Богоявленська Д.Б. Психологія творчих здібностей: Учеб. посібник для студ. вищ. навчальн., закладів. М.: Академія, 2012. 20 с.
3. Великий тлумачний психологічний словник: У 2 т. Т.2. / Р. Артур. М.: Вече: АСТ, 2000. 560 с.
4. Борев Ю.Б. Енциклопедія естетики теорії літератури та теорії мистецтва / М.: Фонд Ісмаїла Ахметова, 2015. 784 с.
5. Бутенко Н.В. Організаційно-методичний супровід художньо-естетичного розвитку дітей дошкільного віку як фактор підвищення якості освітнього процесу / Освітній простір школи і вузу: кол. моногр. / Під ред. проф. Є.Ю. Нікітіної. Москва, 2014. С. 22-43.
6. Бутенко Н.В. Понятійно-термінологічний словник з художньо-естетичного утворення / авт.-упоряд. Н.В. Бутенко. Челябінськ: Цицера, 2013. 44 с.
7. Веракса Н.Е., Веракса А.Н. Моніторинг досягнення дитиною планованих результатів освоєння програми. Підготовка до школи група / М.: Мозаїка-синтез, 2011. 86 с.
8. Вербенець, А.М., Сомкова О.Н., Солнцева О.В. Планування освітнього процесу дошкільної організації. Сучасні підходи та технологія. Навчальний посібник // М.: Дитинство-Прес, 2015. 288 с.
9. Ветлугіна Н.О., Кенеман А.В. Теорія і методика музичного виховання в дитячому садку / М.: Просвещение, 2003. 255 с.
10. Виноградова Н.А., Микляева Н.В., Микляева Ю.В. Дошкільна педагогіка: Підручник для бакалаврів / М.: Юрайт, 2013. 510 с.
11. Волков І.П. Мета одна - доріг багато: Проектування процесів навчання / М.: Просвещение, 2014. 159 с.
12. Волкова В.М. Педагогіка народної художньої творчості: Підручник. / СПб.: Планета Музики, 2016. 160 с.
13. Виготський Л.С. Педагогічна психологія / М.: Педагогіка-прес, 2013.

533 с.

14. Гальперін П.Я. Лекції по психології / К .: КДУ, 2011. 216 с.
15. Гогоберідзе А.Г. Дошкільна педагогіка з основами методик виховання і навчання / Ред. О.В. Солнцева. - СПб .: Пітер, 2013. 464 с.
16. Горлова Н.А. Педагогіка особистості: концепція особистісного підходу в дошкільному і початковому шкільному освіті: навчальний посібник / М .: Московський міський педагогічний університет, 2004. 240 с.
17. Григор'єва Г.Г. Образотворча діяльність дошкільників / Харків : Академія, 2009. 267 с.
18. Григор'єва Г.Г. Розвиток дошкільника в образотворчій діяльності / Харків .: Академія, 2010. 344 с.
19. Давидов В.В. Проблеми розвиваючого навчання / М .: Академія, 2004. 288 с.
20. Діагностика розвитку дошкільників: психол. тести / уклад. Т.Г. Шайдурова. - Изд. 2-е, стер. - Ростов н / Д .: Фенікс, 2010. 125 с.
21. Дронова Т.Н. Я вчуся малювати: Для дітей 6-7 років / М.: Просвещение, 2008. 20 с.
22. Дружинін В.Н. Експериментальна психологія / М .: Пітер, 2012. 320 с.
23. Евсикова Т.В. Теорія і методика розвитку дитячого образотворчого творчості / Уфа: Изд-во Башкирії, 2009. 541 с.
24. Технологія навчання і проблеми розвитку творчих здібностей дітей: Різноманітність форм виховання і навчання дошкільнят в психолого-педагогічному аспекті: Зб. науч. тр / С.В. Зайцев. М.: Знание, 2001. 387 с.
25. Зворигіна Є.В. Я граю! / М .: Просвещение, 2010. 112 с.
26. Ігнат'єв Є.І. Психологія образотворчій діяльності дітей. Одеса., 2001. 120 с.
27. Ільєнко Е.В. Про естетичну природу фантазії. Що там, в Задзеркаллі? / М.: Либроком, 2014. 128 с.

28. Ільницька І., Остапенко Л. Творча діяльність і психічний розвиток дитини / Дошкільне виховання. 2009. № 5. С.49-53.
28. Казакова Т.Г. Образотворча діяльність старших дошкільників / К. Просвещение, 2010. 176 с.
29. Казакова Т.Г. Теорія і методика розвитку дитячого образотворчого творчості: навч. посібник для студентів вузів. М.: ВЛАДОС, 2008. 255 с.
30. Карпова І.А. Особливості художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку / Теорія і практика освіти в сучасному світі: матеріали IV Міжнар. науч. конф. (М.Санкт-Петербург, січень 2014 р). СПб.: Заневська площа, 2014. С. 40-42.
31. Козлова С.А., Куликова Т.А. Дошкільна педагогіка. / М.: Академія, 2008. 415 с.
32. Комарова Т.С. Дитяче образотворче мистецтво: що під цим слід розуміти? / Дошкільне виховання. К.: 2009. - № 2. С. 91-106.
33. Комарова Т.С. Образотворча діяльність в дитячому садку. Програма та методичні рекомендації / М.: Мозаїка-Синтез, 2009. 192 с.
34. Комарова Т.С. Образотворча діяльність в дитячому садку. Старша група / М.: Мозаїка-Синтез, 2015. 136 с.
35. Комарова Т.С. Образотворча діяльність в дитячому садку: навчання і творчість / К.: Педагогіка, 2009. - 142 с.
36. Короткова Н.А. Пізнавально-дослідницька діяльність старших дошкільників / Дитина в дитячому саду. 2003. №3. С.4-12.
37. Кочергіна Е.Д. Особливості організації предметно-розвиваючого середовища ДНЗ в процесі формування комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку відповідно до ФГОС Актуальні проблеми дошкільної освіти: наук.-метод. супровід ФГОС дошкільної освіти: зб. матер. XII міжнар. наук.-практ. конф. : в 2 ч. Ч.1. Челябінськ: Цицero, 2014. С. 345-349.
38. Кравчунас Б.К. Образотворче творчість дитини як явище Художньої культури: Специфіка, проблеми розвитку: Дис. канд. пед. наук / СПб., 2003. - 222 с.

39. Крисько В.Г. Психологія і педагогіка: курс лекцій / 4-е изд., Испр. / В.Г. Крисько. М.: Изд-во Омега-Л, 2006. 368 с.
40. Левін С.Д. Ваша дитина малює / М.: Сов. Художник, 2009. 271 с.
41. Леонтьєв О.М., Ісеніна Є.І. Психічне розвиток дитини в дошкільному віці - Вікова і педагогічна психологія: тексти / К.: Норма, 2012. 160 с.
42. Лернер І.Я. Дидактичні основи методів навчання. К.: Педагогіка, 2001. 284 с.
43. Ликова І.О. «Кольорові долоньки». Парціальна програма художньо-естетичного розвитку дітей 2-7 років в образотворчій діяльності / М.: Кольоровий світ, 2014. 177 с.
44. Ликова І.О. Образотворча діяльність в дитячому садку. Підготовча до школи група / М.: Кольоровий світ, 2012. - 208 с.
45. Ликова І.О. Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей 2-7 років «Кольорові долоньки» / М.: Карапуз-Дидактика, 2007. 144 с.
46. Мелік-Пашаєв А.А., Новлянська З.М. Сходинки до творчості. Художній розвиток дитини в сім'ї / М.: Редакція журналу «Мистецтво в школі», 2005. 144 с.
47. Металеві Є.Г. Дитяча творчість в ізо студії / Додаткова освіта. 2010. № 10. С. 15-27.
48. Мухіна В.С. Образотворча діяльність дитини як форма засвоєння соціального досвіду / М.: Педагогіка, 2001. 226 с.
49. Національна доктрина розвитку освіти / Дошк. виховання. 2002. №7.
50. Новикова Г.П. Розробка проблем формування художньої творчості дітей дошкільного віку у вітчизняній педагогіці ХХ століття / Педагогічна освіта і наука. 2006. № 3. С. 76-88.
51. Новосьолова С.Л. Розвиток мислення в ранньому віці / М.: Педагогіка, 2008. 160 с.
52. Організаційно-педагогічні аспекти діяльності Нових типів дошкільних закладів: метод. річок. Київ, 1997.

53. Парамонова Л.А. Витоки. Орієнтовна освітня програма дошкільної освіти. ФГОС ДО / М.: Сфера, 2017. 192 с.
54. Погодіна С.В. Теорія і методика розвитку дитячого образотворчого творчості / М.: Академія, 2013. 350 с.
55. Подд'яков М.М. Особливості психологічного розвитку дітей дошкільного віку / М.: Асоціація Професійна освіта, 2012. 375 с.
56. Пономарьов Я.А. Психологія творіння / М.: МОДЕК: МПСІ, 2014. 480 с.
57. Про дошкільну освіту: Закон України від 11 липня 2001 р. №2668 - III // Загальна середня освіта: збірник нормативно-правових документів. Київ: Нічлава, 2003. С. 98-124.
58. Програма розвитку обдарованих дітей та діагностичні методики / Демченко В.В., Рабченко Т.С., Савчук Л.О. Рівне, 2006.
59. Програма виховання і навчання в дитячому садку / під ред. М.А. Васильєвої, В.В. Гербовою, Т.С. Комарової. М.: Мозаїка-Синтез, 2009. 208 с.
60. Ражніков В.Г. Щоденник творчого розвитку. М.: Педагогіка, 2010. 587 с.
61. Розумний В.А. Про природу художнього узагальнення / М.: Економіка, 2016. 144 с.
62. Сакулина Н.П. Малювання в дошкільному дитинстві / М.: Просвещение, 2005. 126 с.
63. Смирнова О.О. Система розвитку дрібної моторики у дітей дошкільного віку / М.: Дитинство-Прес, 2013. 144 с.
64. Сучасні освітні програми для дошкільних установ: Учеб.посobie для студ. пед. вузів і коледжів / під ред. Т.П. Єрофєєвої. М.: Академія, 2008. 344 с.
65. Спиркин А.Г. Загальна філософія: підручник / М.: Юрайт, 2016. 268 с.
66. Сухомлинський В.А. Батьківська педагогіка / СПб.: Питер, 2017. 208 с.

67. Казакова Т.Г. Сучасні аспекти розвитку Творчої особистості // Дайджест педагогічних Ідей особистості та технологій «Школа-парк». 2002. №3. М. Просвещение, 2010. 176 с.
68. Теплов Б.М. Психологічні питання художнього виховання // Известия АПН. Вип. 11. М., 2007. 365 с..
69. Фельдштейн Д.І. Психологія особистості, що розвивається / М.: Воронеж, 2006. 108 с.
70. Флеріна Е.А. Образотворче творчість дітей дошкільного віку / М.: Педагогіка, 2016. 160 с.
71. Флеріна Е.А. До питання про керівництво дитячим образотворчим творчістю дошкільного віку / Художнє виховання в практиці сучасної школи. СПб .: Пітер, 2005. 126 с.
72. Флеріна Е.А. Естетичне виховання дошкільника / М .: Изд. АПН, 2001. 224 с.
73. Художня творчість і дитина / під ред. Н.А. Ветлугиной. М.: Педагогіка, 2007. 449 с.
74. Шайдурова Н.В. Малюємо рослини по алгоритмічеським схемами. 5-7 років. ФГОС / М .: Дитинство-Прес, 2017. 48 с.
75. Шацький С.Т. Педагогічні твори: в 4-х т., Т. 1. / М .: Просвещение. 2012. 418 с.
76. Ельконін Б.Д. Психологія розвитку / К .: Академія, 2013. 384 с.
77. Яковлева Є. Л. Психологія розвитку творчого потенціалу особистості / М .: Московський психолого-соціальний інститут, 2017. 224 с.
78. Ясвін В.А. Освітнє середовище: від моделювання до проектування / М.: Сенс, 2001. 368 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Календарно-тематичне планування з розвитку образотворчого
творчості дітей**

Те ма	Задачі
Вересень з 1 по 4 тиждень	
1 тиждень	
«Картинка про літо»	Вчити відображати враження отримані влітку; малювати різні дерева, квіти, кущі; закріплювати вміння розташовувати зображення внизу листа і по всьому листу; розвивати творчу активність.
«Яблуня з золотими яблуками в чарівному саду»	Розвивати естетичне сприйняття, відчуття композиції; вчити створювати казковий образ; малювати розлогі дерева, зображати багато «золотих яблук», закріплювати вміння малювати фарбами.
2 тиждень	
«Знайомство з аквареллю»	Ознайомити дітей з акварельними фарбами і їх особливістю; фарби розводять водою, колір пробується на палітрі; вчити способам роботи аквареллю; закріплювати вміння акуратно зафарбовувати зображення.
«Заєць»	Вчити дітей створювати в малюнку образ улюбленого казкового героя; передавати форму тіла, голови і інші характерні особливості; малювати контур простим олівцем; закріплювати вміння акуратно зафарбовувати зображення.
3 тиждень	
«Троянда»	Розвивати естетичне сприйняття, відчуття кольору; вчити передавати характерні особливості квітів троянди; форму пелюсток і листя їх колір; продовжувати знайомити з акварельними фарбами, вправляти в способах роботи з ними.
«Що ти найбільше любиш малювати»	Розвивати образотворче мистецтво; вчити дітей задумувати зміст свого малюнка; аналізувати і оцінювати свої малюнки і малюнки своїх товаришів.
4 тиждень	
«Прикрась хустинку ромашками»	Вчити дітей створювати візерунок на квадраті, заповнюючи кути і середину; використовувати прийоми примакивання, малювання кінцем кисті; розвивати естетичне сприйняття, почуття симетрії, почуття композиції, продовжувати вчити малювати фарбами.
«Осінній ліс»	Вчити дітей відображати в малюнку осінні враження, малювати різноманітні дерева; вчити по-різному зображати дерева, трава та листя; закріплювати прийоми роботи пензлем і фарбами; формувати вміння радіти красивим малюнкам.
Жовтень з 1 по 4 тиждень	
1 тиждень	

«Йде дощ»	Вчити відображати в малюнку враження від навколишнього життя; закріплювати вміння будувати композицію малюнка; вчить користуватися набутими прийомами для передачі явища в малюнку; вправляти в малюванні простим і кольоровими олівцями.
«Знайомство з Петриківським розписом»	Розвивати естетичне сприйняття, відчуття кольору, ритму, композиції; продовжувати знайомити з Петриківським розписом; вчити малювати елементи розпису; вправляти в складанні відтінку кольору.
2 тиждень	
«Веселі іграшки»	Розвивати естетичне сприйняття, образні уявлення і уяви дітей; познайомити з дерев'яною різьбленим гуцульською іграшкою; виховувати інтерес до народному творчості.
«Петриківський розпис»	Розвивати естетичне сприйняття, відчуття кольору, композиції; продовжувати знайомити з Петриківським розписом; вчити малювати елементи розпису.
3 тиждень	
«Гуцульщина (село)» (колективна композиція)	Розвивати естетичне сприйняття, образне уявлення почуття кольору, композиції; закріплювати знання дітей про гуцульських іграшках, про гуцульський розпису, закріплювати емоційно-позитивні ставлення до народного декоративного мистецтва; продовжувати розвивати навички колективної роботи.
«Як ми грали в рухливу гру «Ведмідь і бджоли»	Продовжувати формувати у дітей образні уявлення, уяви; розвивати вміння створювати сюжетні композиції, певні змістом гри; вправляти в різноманітних природних малювання.
4 тиждень	
«Дівчинка в ошатному платті»	Вчити дітей малювати фігуру человека ⁴ передавати форму сукні, форму і розташування дітей; продовжувати вчити малювати крупно на весь аркуш, закріплювати прийоми малювання і зафарбовування малюнків олівцями; розвивати вміння оцінювати свої малюнки і малюнки інших дітей.
«Добрий день, це я!»	Закріплювати вміння дітей малювати фігуру людини; передавати форму і розташування частин, продовжувати вчити малювати крупно на весь аркуш, закріплювати прийоми малювання і зафарбовування малюнків олівцями; розвивати вміння оцінювати свої малюнки і малюнки інших дітей.
Листопад з 1 по 3 тижнів	
1 тиждень	
«Моя улюблена казка»	Вчити дітей передавати в малюнку епізоди з улюбленої казки, розвивати уяву, творчість.
Створення дидактичної гри «Що нам осінь принесли»	Закріплювати образні уявлення про дари осені, продовжувати вміння малювати гриби, овочі і фрукти, передаючи їх форму, колір. Характерні особливості; вчити дітей створювати дидактичну гру, розвивати прагнення створювати предмети для гри.
2 тиждень	
«Казкові будиночки»	Вчити дітей створювати образ казкового будинку; передавати в малюнку його форму, будову, частини; закріплювати вміння

	малювати кольоровими олівцями.
«Я і моя сім'я»	Викликати у дітей бажання малювати близьких людей; вміння передавати в малюнку основні деталі (особливо характерні особи, пропорції, форми); виховувати повагу до своєї сім'ї, через продуктивну діяльність.
3 тиждень	
«Розпис Олешка»	Вчити дітей розписувати об'ємні вироби за мотивами народних декоративних візерунків; вчити виділяти основні елементи візерунка; закріплювати прийоми малювання фарбами; розвивати естетичне сприйняття.
«Автобус прикрашений прапорцями, їде по вулиці»	Вчити дітей зображати окремі види транспорту; передавати форму основних частин, деталей, їх величину і розташування; вчити красиво розмішувати зображення на аркуші, малювати крупно, закріплювати вміння малювати олівцями.
Грудень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
«Зима»	Вчити дітей передавати в малюнку картину зими в полі, в лісі, в селищі; закріплювати вміння малювати різні будинки і дерева; розвивати образне сприйняття, в творчість.
Малювання за задумом	Вчити самостійно намічати зміст свого малюнка, вибирати розмір паперу, фарби олівці; розвивати вміння виділяти цікаві малюнки.
2 тиждень	
«Великі і маленькі ялини»	Вчити розташовувати зображення на широкій смузі, передавати відмінність по висоті старих і молодих дерев, їх забарвлення і характерне побудова, розвивати естетичні почуття
«Сніжинка»	Вчити малювати візерунок на папері у формі розети; розташовувати візерунок відповідно цією формою, придумувати деталі візерунка за своїм бажанням, закріплювати вміння малювати кінцем кисті; розвивати творчість, образні уявлення.
3 тиждень	
«Петриківський розпис дерев'яної дошки»	Вчити дітей розписувати по шаблонах Петриківського розпису; вчити виділяти декоративні елементи розпису, їх композиційне розташування, розвивати почуття ритму, кольору, композиції.
«Вусатий – Смугасти й»	Вчити дітей передавати в малюнку образ кошеняти; закріплювати вміння зображати тварин, використовуючи навички малювання кистями і фарбами; розвивати образне сприйняття і уяву.
4 тиждень	
«Діти гуляють взимку на ділянці»	Вчити дітей передавати в малюнку нескладний сюжет; закріплювати вміння малювати фігуру людини, передаючи форму, пропорції розташування частин, прості рухи рук і ніг; вправляти в малюванні і зафарбовуванні олівцями.
Січень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
«Опіщанський розпис»	Продовжувати знайомити дітей з Опіщанським розписом; розвивати художній смак, вчити прийомам Опіщанського

	розпису, закріплювати вміння малювати пензлем і фарбами.
«Намалюй своє улюблене тварину»	Вчити дітей передавати в малюнку образи тварин; закріплювати технічні навички і вміння в малюванні.
2 тиждень	
«Нарисуй своє любимое животное»	Вчити дітей передавати в малюнку образи тварин; закріплювати технічні навички і вміння в малюванні.
«Елементи орнаменту « хрест ,«галочка», «Ялинка»	Вчити дітей зображати елементи російського орнаменту, ритмічно розташовувати їх, вчити підбирати кольори і гармонійно поєднувати їх.
3 тиждень	
«Машини нашого міста»	Вчити дітей зображати різні автомобілі, сільськогосподарські машини; закріплювати вміння малювати предмети і їх частини прямолінійної форми, передавати пропорції частин, характерні особливості машин, їх деталі, вправляти в малюванні і зафарбовуванні олівцями.
«Наші гості на новорічному святі»	Вчити дітей передавати в ліпленні враження від свята; закріплювати вміння ліпити людей і різноманітних тварин, використовуючи різні прийоми ліплення; вчити передавати в ліпленні образи людей на новорічному святі.
Лютий з 1 по 3 тижнів	
1 тиждень	
«Звірі в зимовому лісі»	Продовжувати вправляти дітей зображати фігури тварин; розвивати естетичне сприйняття.
«Розлоге дерево»	Вчити дітей створювати в малюнку образ дерева, знаходити красиве композиційне рішення; закріплювати вміння використовувати різний натиск на олівець; розвивати естетичне сприйняття..
2 тиждень	
«Військова техніка»	Формування поняття «військова техніка», удосконалювати знання про військову техніку та вміння передавати її в малюнку.
«Портрет папи»	Викликати бажання малювати портрет тата, дідуся. Намагаючись передавати особливості зовнішнього вигляду, характер і настрої тата і дідуся; продовжувати знайомити з видами і жанрами образотворчого мистецтва (портрет)
3 тиждень	
«Дерева в інеї»	Розвивати естетичне сприйняття, закріплювати вміння передавати красу природи в малюнку; викликати вміння милуватися створеним зображенням.
Березень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
«Намалюй що	Вчити самостійно намічати зміст свого малюнка на основі

цікавого відбулося в саду»	отриманих вражень, вибирати розмір паперу; вміння виділяти цікаві малюнки
«Діти роблять зарядку»	Вчити дітей визначати і передавати відносну величину частин тіла, загальну будову фігури людини, зміна положення рук під час фізичних вправ; закріплювати прийоми малювання і розфарбовування олівцями, розвивати самостійне творчість.
2 тиждень	
«Була у зайчика хатинка - луб'яна, а у лисиці - крижана»	При подальшому розширенні у дітей образні уявлення, формувати вміння передавати в малюнку образи казок, будувати сюжетну композицію, закріплювати вміння малювати фарбами.
Картинка мамі до «8 березня»	Викликати у дітей намалювати красиву картинку про свято 8 березня; закріплювати вміння зображати фігури людей, передаючи найпростіші рухи; виховувати любов і повагу до мами.
3 тиждень	
Малювання за задумом	Вчити самостійно намічати зміст свого малюнка, вибирати розмір паперу фарби, олівці, розвивати вміння виділяти цікаві малюнки.
«Розпис глечика»	Вчити дітей розписувати вироби, використовуючи колірну гамму і елементи візерунка; розвивати естетичне сприйняття.
4 тиждень	
«Знайомство з мистецтвом опіщанський розпису»	Познайомить дітей з мистецтвом опіщанський розпису в синьо-блакитній гамі; формувати вміння передавати елементи розпису; виховувати інтерес до народного мистецтва, закріплювати вміння малювати аквареллю.
Квітень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
Малювання з елементами аплікації «Панно «красиві квіти».	Розвивати естетичне сприйняття; образні уявлення, творчість, уміння застосовувати засвоєні прийоми малювання; продовжувати закріплювати навички колективної роботи.
«Намалюй, який хочеш»	Вчити дітей замислюватися і самостійно виконувати візерунок в стилі народного розпису, передаючи її колорит, елементи; закріплювати вміння будувати візерунок, підбираючи потрібний формат паперу; виховувати любов до народної творчості.
2 тиждень	
«Елементи національного візерунка « ромб»	Вчити дітей зображати елементи національного візерунка «ромб»
«Петриківські візерунки»	Продовжувати знайомити дітей з петриківським розписом; розвивати естетичне сприйняття, відчуття кольору, ритм; формувати вміння малювати елементи характерні для петриківського розпису.
3 тиждень	

«Як з мамою (татом) йду з дитячого саду»	Викликати у дітей бажання передати в малюнку радість від зустрічі з батьками; закріплювати вміння малювати фігуру людини, передавати відмінність у величині фігури дорослого і дитини, викликати радість від створення зображення.
Малювання за задумом «Красиві квіти» (за мотивами народного декоративного мистецтва)	Закріплювати уявлення і знання дітей про різні види народного декоративно-прикладного мистецтва; вчити самостійно планувати красивий, незвичайний квітка; розвивати вміння виділяти цікаві малюнки.
4 тиждень	
«Розпис півня»	Вчити дітей розписувати виліплену іграшку за мотивами петриківського орнаменту, використовуючи колірну гамму і елемента узору; розвивати естетичне сприйняття.
«Діти танцюють на святі в дитячому садку»	Закріплювати вміння зображати фігуру людини в русі; вчити домагатися виразності образу; закріплювати прийоми малювання олівцями.
Травень з 1 по 4 тижнів	
1 тиждень	
«Вітряк»	Вчити передавати конструкцію вітряка, форму і пропорції частин, розвивати окомір, зорово рухові координації, вправляти в створенні первинного олівцем начерку.
«Запрошення на виставку батькам на святкування Дня Матері»	Закріплювати вміння дітей задумувати зміст своєї роботи, вправляти у використанні знайомих способів роботи ножицями; вчити красиво підбирати кольори, розвивати естетичні почуття.
2 тиждень	
«Салют над містом на честь свята Перемоги»	Вчити дітей відобразити в малюнку враження від свята Перемоги; створювати композицію малюнка, маючи в своєму розпорядженні внизу будинку або кремлівську вежу, а вгорі - салют; розвивати художню творчість, виховувати почуття гордості за Батьківщину.
«Картинки для гри веселка»	Вчити дітей створювати руками корисні речі; формувати бажання створювати колективно корисні красиві речі; розвивати естетичні почуття.
3 тиждень	
«Розпис силуетів гуцульського посуду»	Вчити дітей розписувати посуд, маючи візерунок за формою; розвивати естетичне сприйняття творів народної творчості; закріплювати вміння малювати фарбами.
«Кольорові сторінки»	Вчити дітей задумувати зміст свого малюнка в певній колірній гамі; домагатися образного вирішення своєї теми; закріплювати прийоми малювання фарбами, розвивати уяву, творчість.
4 тиждень	

«Цвінуть сади»	Закріплювати вміння дітей зображати картини природи, передаючи її характерні особливості, вчити розташовувати зображення по всьому листу; розвивати вміння малювати різними фарбами; розвивати естетичне сприйняття.
Малювання за задумом	Вчити самостійно намічати зміст свого малюнка, вибирати розмір паперу фарби, олівці, розвивати вміння виділяти цікаві малюнки.

Додаток Б

Розвиваюча художньо-естетичного середовища

Принципи	Змістовна характеристика і змістовна спрямованість принципу	Предметне оснащення
1. Принцип дистанції, позиції при взаємодії.	Реалізація принципу передбачає можливість контакту, задушевного спілкування «очі в очі», зміни позиції і дистанції спілкування.	Різновисоких меблі, що дає можливість дорослому «спуститися» до позиції дитини, а дитині «піднятися» до позиції вихователя. Створення екранів настрою, що дозволяють підібрати до товариша відповідні способи спілкування, встановити потрібну дистанцію. Створення міні-музею
2. Принцип активності	Дитина і дорослий повинні стати творцями свого предметного оточення, свого тіла, особистості, середовище має проковувати пізнавальну активність, розвиток волі, емоцій, почуттів.	Розміщення портретів друзів, автопортретів, картинок, натюрмортів, портретів відображають навколишній світ дитини і дозволяють зрозуміти навколишню природу. «Стіна творчості» для колективної образотворчої діяльності дітей. Наявність записів шелесту листя, плескоти води і т.п., що дозволяють «піти в себе», створити затишок занять, які супроводжують діяльність дітей.
3. Принцип стабільності-динамічності	Середовище повинне забезпечувати дитині можливість змінювати її, творити відповідно до своїх смаків і, в той же час, забезпечувати надійність і захищеність від небажаних вторгнень зовнішнього світу постійністю і недоречністю окремих елементів.	Наявність правил - моделей спілкування (з природою, з дітьми на заняттях, хлопчиків і дівчаток, дітей та дорослих).
4. Принцип комплексування і	Життєвий простір має давати можливість для	Наявність стендів наочної інформації (куточків,

гнучкого зонування	непересічних сфер активності, можливість одночасно займатися різними видами діяльності.	дисплеїв для батьків), що дозволяють встановлювати взаємодію різних соціальних інститутів (сім'ї та дошкільного навчального закладу). Багатофункціональний використання центрів активності.
5. Принцип емоціогенності середовища, індивідуальної комфортності та емоційного благополуччя кожної дитини і дорослого	Середовище повинне бути насичена оптимальною кількістю стимулів, що забезпечують дитині комфортне перебування, облік його інтересів, пробуджувати активність, знайомство із засобами і способами пізнання, створювати умови для формування і розвитку образу «Я».	Стимули для оволодіння різними «мовами»: мовою музики (панно з нотами, музичні інструменти і записи), мовою рухів (фото та ілюстрації різних поз рухів, спортивне обладнання); мовою фарб (фарби, палітри, ілюстрації, передають в кольорі настрою, символи); мовою пантоміми (зображення людей в різних позах, зображують різні жести, маски-особи в різних емоційних станах); мовою комп'ютера (символи і знаки комп'ютера). Наявність дзеркал, рухливих, різної величини.
6. Принцип поєднання звичних і неординарних елементів в естетичній організації середовища.	Середовище повинне забезпечувати можливість досягнення різноманітних мов мистецтва, різних культур, специфіку різних жанрів.	Ілюстрація із зображенням епізодів з життя дітей і дорослих, виконаних в різному стилі, комікси.
7. Принцип обліку статевих і вікових відмінностей дітей	Середовище повинне забезпечувати відкритість Природі, культурі, суспільству, самому собі.	Твори живопису, літератури, музики. Фотопортрети дітей і дорослих з виразом різних емоцій на обличчі, сімейні альбоми.
8. Принцип відкритості - закритості	Дитині повинна бути представлена можливість проявляти свої схильності відповідно до прийнятих стандартів мужності і жіночності, і в той же час включатися	Ігрове обладнання для ігор різноманітної тематики, що дозволяють розгорнути творчу діяльність.

	в загальній ситуації емоційного, вольового і когнітивного розвитку хлопчиків і дівчаток.	
--	---	--

Додаток В

Навчаємо малювати старших дошкільнят

Навколишня дійсність своєю красою, своєрідністю, неповторністю приваблює дитину і стає джерелом її творчих задумів у малюнках. Важливими засобами збагачення дитячого малювання у старшому дошкільному віці є ознайомлення дітей з мистецтвом живопису та його жанрами, етапами креативного процесу (пошук, реалізація задуму, створення художнього образу), спрямування малят на наслідування зразка творчої діяльності художника на всіх її етапах та формування емоційно-ціннісного ставлення до довкілля і творів мистецтва.

Розглядаючи з дітьми твори живопису, важливо підвести їх до висновку: чому цей вид образотворчого мистецтва називається живописом. А узагальнюючи дитячі відповіді, треба звернути увагу дошкільнят на те, що картини, виконані різними техніками, - аквареллю, олійними фарбами - є мальовничими, живописними. Художник, який працює в реалістичному напрямі, часто відтворює не тільки красу (явища, предмета, обличчя), а намагається щонайправдивіше передати всі нюанси складної натури.

Якщо картина написана справжнім майстром, вона завжди захоплює спостережливого глядача, впливає на його почуття, уяву, створює відповідний настрій.

Технологія щодо збагачення малювання старших дошкільнят запроваджується поетапно:

- живе активне споглядання світу природи, предметів, людей;
- розглядання та обговорення творів живопису, авторської манери художника;
- вправління дітей у техніці малювання; експериментування з матеріалами та обладнанням, усвідомлення особливостей технік графічного та живописного малюнка; виконання дітьми творчих завдань.

МАЛЮВАННЯ В ЖАНРІ ПЕЙЗАЖУ

Діти, як справжні художники, здатні відтворювати у своїх малюнках різні види пейзажу: архітектурний, міський, парковий, індустріальний, морський, сільський, гірський тощо. Але для цього необхідно постійно збагачувати їхнє уявлення про довкілля, вчити розуміти «мову» живопису, ознайомлювати з різноманітними техніками живописного малювання.

Успішність супроводу пейзажного малювання залежить від компетентності дорослого в цій царині, вдалого добору творів для розглядання та особливого довірливого, емоційного спілкування з дитиною.

Творчість як майстрів реалістичного пейзажу, так і імпресіоністів є чудовим матеріалом для організації мистецтвознавчих розповідей, бесід, художньо-дидактичних ігор зі старшими дошкільнятами. Розглядання репродукцій разом із педагогом допомагає дитині усвідомити значення кольору, композиції, динаміки у створенні виразного малюнка. При ознайомленні дітей з творами живопису бажано частіше використовувати художнє слово (прозу, поезію), музику.

Здатність дитини до створення виразного пейзажного малюнка формується поетапно.

Етапи роботи щодо збагачення дитячого пейзажного малювання «Вчимося бачити й розуміти краї природи».

Його метою є не тільки накопичення вражень від довкілля, а й психологічна установка на малювання: «Ти не можеш визначитися, що малювати? Поглянь навкруги! Скільки всього цікавого! Ось дерева. Вони різні, а мають дещо спільне. Що це, подумаймо разом. Ось квіти, птахи, тварини, комахи! А яке чарівне повітря! Неозоре небо - воно буває таким різним... А якою буває зоряна ніч! Усе в природі прекрасне й мінливе. Хвилина - й усе змінюється. Це сонечко робить кольори яскравими й мінливими. Краса в природі така вигадлива. Спостерігай, вивчай, споглядай, відчувай. Після цього хочеться малювати, щоб передати свою схвильованість, піднесений настрій, увічнити красу».

Другий етап – «Чого можна навчитися у художників».

Його мета - навчити дітей розглядати й розуміти пейзажний твір живопису, сприймати його як результат творчої діяльності художника.

Третій етап: "Вивчаємо секрети художників-пейзажистів". Його мета — вправляти дітей у техніках пейзажного малюнка, удосконалювати зображальні навички та вміння.

Четвертий етап: «Втілюємо секрети художників-пейзажистів у своїх малюнках».

Його мета - активізувати творчі дії дитини при створенні виразного пейзажного малюнка.

Реалізація умови уможлиблювалася під час стимулювання інтересу до художньої діяльності: викликати бажання малювати та фантазувати; мотивувати до творення художнього образу; впливати на емоційний стан особистості; спонукати до творення художнього образу у процесі використання виражальних засобів живопису.

МАЛЮВАННЯ В ЖАНРІ ПОРТРЕТА

Під час такого малювання дорослий і дитина досліджують світ людей.

Інтерес дитини до світу людей, їхніх стосунків є рушійною силою і стимулом дитячої творчості в цьому виді малювання. Тому так важливо при ознайомленні з мистецтвом збагатити освітнє середовище творами портретного жанру, розробити форми та методи розвивального спілкування з дитиною. Для цього необхідно пригадати особливості портретного жанру, переглянути колекцію репродукцій, згадати функції мистецтва в соціумі

Особливо важливо чітко окреслювати освітні завдання при організації дитячого малювання в жанрі портрета:

- збагачувати уявлення дітей про світ людей (стать, вік, заняття, стосунки) для формування творчих задумів;
- ознайомлювати з портретним жанром живопису як джерелом пошуку способів реалізації задуму та створення виразного малюнка;
- навчати прийомів створення виразного портрета; виховувати емоційно-ціннісне ставлення до світу людей та усвідомлення власної цінності у соціумі через малювання.

Емоційно-психологічний потенціал портрета, який міститься у колористичному (колір), композиційному (поза, жест, міміка), змістовому (доповнення, фон, одяг) рішенні образу людини, є доступним для сприймання, розуміння і творчого використання дошкільниками в процесі малювання.

В основу педагогічної технології щодо збагачення дитячого малювання в жанрі портрету покладено живе споглядання, спостереження світу людей, ознайомлення дітей із портретним жанром живопису, особою художника-портретиста, художньою практикою малювання людини.

На першому етапі – «Такий цікавий світ людей» - дорослий має викликати інтерес у дитини до вивчення світу людини.

Другий етап – «Світ людей у портретному живописі» - ставить за мету допомогти дитині усвідомити можливості створення виразного образу людини у малюнку. Давай поглянемо, як художники малюють людей.

Третій етап - «Вчимося у художників-портретистів» – має за мету вправління в техніці зображення портрета

Четвертий етап – «Ми - художники-портретисти» головною метою має стати створення виразного образу людини. Особистісні якості, набуті дитиною впродовж ознайомлення зі світом людей у портретному живопису, а саме: - інтерес, спостережливість, уважність, повага, толерантність, емпатія, розуміння анатомічної будови тіла, а також бажання малювати людей, створюють сприятливі умови для успішного малювання, яке дає дітям задоволення від усвідомлення своєї цінності в соціумі. Адже згодом можна

зробити та подарувати портрети близьких, організувати експозицію власного малюнка.

МАЛЮВАННЯ В ЖАНРІ НАТЮРМОРТУ

Цей вид малювання передбачає введення дитини у світ предметів, розвиток естетичного ставлення до предметів, які складають в сукупності культуру людства. Увага дитини, її інтереси та бажання зосереджуються на предметі.

Для реалізації основної мети необхідно визначити освітні завдання, а саме:

- збагачувати цілісне уявлення дітей про світ предметів як джерело творчих задумів;
- розвивати основи світосприймання (чуття форми, кольору, простору, часу);
- знайомити дітей з мистецтвом натюрморту, особою художника, його творчим процесом;
- навчати способів створення виразного образу;
- виховувати емоційно-ціннісне ставлення до предметного світу.

Вивчення законів натюрморту та зображення його дитиною містить можливості для розвитку естетичного світосприймання, розуміння законів краси та гармонії, започаткування образотворчої грамоти, осягання закономірностей просторових зв'язків предметів і розвитку предметного реалістичного малюнка.

Основними етапами навчання дітей малювати в жанрі натюрморту є живе споглядання, занурення у світ предметів, осягання таємного життя і функціонування предметного світу, ознайомлення з жанром натюрморту в живописі, особою художника, творчим процесом; художня практика складання й малювання натюрмортів.

Перший етап - "Такий цікавий світ предметів". Його мета — показати дітям різноманітний світ предметів

Другий етап – «Подорож у світ натюрморту». Його мета - ознайомити дітей з мистецтвом натюрморту, особою художника, творчим процесом

Третій етап – «Вчимося у художників». Його мета - оволодіння технікою малювання натюрморту, необхідними виражальними засобами.

Четвертий етап – «Предметний світ у малюнках», Його мета - навчити дітей перенесенню уявлень, вражень, знань, навичок та творчих умінь у малюнки для збагачення їх якісним зображенням предметів.

Діти від народження занурюються у світ природи, людей. Тому слід звернути увагу на те, що мистецтво живопису додає нашому життю

особливої краси, розповідає про майстерність і талановитість людини, закликає кожного відчутти в собі художника.

Місія дорослого - допомогти малюкові в пізнаванні образотворчого мистецтва і тоді, наслідуючи художника, він буде сміливішим у малюванні та отримає насолоду від успіху.

«Розвиток творчої особистості дитини через образотворче мистецтво»

Привчаючи дітей жити і працювати за законами краси, треба змалечку привчати їх бачити красу оточуючого світу. Потреба в красі у дитини існує з перших днів життя. Починаючи освоювати елементарні рухи, малюк тягне руки до красивої іграшки і затихає, почувши звуки музики, дивлячись ілюстрації до своїх книжок, говорить : «Гарна!», і сам пробує малювати на аркуші олівцем тільки зрозумілу йому красу. Істину сприймає тільки чиста душа. Душа малюка...

Образотворче мистецтво - це введення дітей у світ мистецтва, емоційно пов'язані з своїм змістом і зі світом спостережень, переживань, роздумів. Дитина повинна розуміти суть творів мистецтва, що краса – поняття людське. Тільки людина бачить красу, тільки дитина свідомо її створює.

Специфікою розвитку художньої творчості дітей є:

- система навчання дітей з 4-6 років;
- активізація соціативного мислення, фантазій та художньої уяви в ігрових та проблемних ситуаціях кожного заняття;
- зростаюча роль композиції як умови, що створює можливість для виявлення творчих здібностей дітей.

Елементарна художня грамота активно сприяє і найкраще засвоюється дітьми на образних, ігрових та емоційних насичених формах.

Диференційований підхід до дітей на заняттях з художньої творчості може виявлятися за змістом та рівнем складності завдання для кожної дитини.

На початковому етапі важливо навчити вихованців активно сприймати навколишній світ. Діти мають набути навичок орієнтування у різноманітному світі просторових форм, навчитися порівнювати і вирізняти основні кольори і відтінки, пластинні особливості найпростіших форм. На заняттях по зображувальній діяльності діти мають навчитися працювати з різноманітним матеріалом, використовувати його, як художній, ознайомитися з елементами графіки, живопису.

Малювання – благородна діяльність для виховання почуттів. Тому, передусім, діти люблять малювати. Заняття з малювання може стати зустріччю дитини з твором мистецтва – казкою, загадковим для неї. Такі

зустрічі дошкільнят допомагають помічати красу, радіти й дивуватись їй і висловлювати свої почуття.

Так, зустрічаючись з творами живопису, діти не просто розглядають картину, вони можуть захопитись нею. Вони здатні захопитись і світом, створеним митцем. І дорослий крок за кроком веде маленькі відкриті душі у цей світ. Вихователь пропонує глибоко вдихнути і відчутти пахощі повітря, яким насичений весняний краєвид, одержати насолоду від терпкого аромату молодої землі і солодкого запаху квітучої вишні, простягти долоні до світла, що ллється з океану і відчутти тепло сонячних променів.

Перші зустрічі складають цілий цикл занять. Діти дослухаються до аркушу паперу, влаштовують йому побачення з водою, пізнають таємниці гуаші, акварелі, гостюють у королівстві олівців.

Перше заняття – ознайомлення. Воно несе велике інформаційне й емоційне навантаження. Відбувається перша зустріч з темою. Вона має зацікавити, захопити. В кожній речі, навіть добре знайомій, побутовій, можна знайти таємницю.

Основна частина заняття відводиться саме для занурення в тему, і лише невелика частина – малювання, що має характер вправ з фарбами, пензлем або олівцем.

На другому і третьому заняттях діти здобувають певний досвід з теми і оволодівають прийомами і технікою малювання. Це вже навчальні заняття. Тут діти навчаються технічних навичок, щоб допомогти краще визначити себе в малюнку. Навчання носить м'який характер.

Основне заняття циклу – творче. Воно дає дошкільникам найбільшу насолоду, адже діти малюють за задумом у межах визначеної теми. Якщо перша зустріч здивувала і створила на них враження, дві наступні дали збагнути таємниці і відтворити їх на аркуші паперу, то заключна частина дала змогу осягнути всю тему і пропустити її крізь себе, виразити своє ставлення, свої почуття в малюнку.

Кожний цикл включено в систему занять у певній послідовності – так, щоб чергувалися різні види робіт.

Необхідною умовою є атмосфера на заняттях з малювання. Установлений академічний стиль має поступатись їй місцем, адже лише розкута дитина здатна глибоко відчутти і передати свої почуття.

Діти закінчують свої роботи неодноразово. Хто закінчив – вільний. Він досяг мети і тепер може спостерігати за дітьми, за діями товаришів, оцінювати їх результати. Вони не повинні залишити студію не розглянувши всі малюнки. Той, хто глибоко занурився у роботу, має право закінчити її. Від того, чи закінчують юний художник своє творіння, залежить його даліше

ставлення до роботи. Незакінчений малюнок, перерваний процес – небезпечні. Вони можуть спричинити байдуже ставлення до малювання.

У сучасних умовах першочергової значущості в процесі естетичного виховання особистості набувають візуальні види мистецтва, до яких належать і образотворче мистецтво, воно справляє на людину чи не найефективнішу дію на емоційно чутливу сферу, поглиблює знання, інтонює візуальний і сенсорний досвід, формує загальну та естетичну культуру. Певною мірою впливаючи на внутрішній світ дитини, образотворче мистецтво залучає до людських емоцій, виховує здатність орієнтуватися в навколишньому житті, пробуджує сприйнятливість до прекрасного, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви. Стаючи зв'язком для ідей та почуттів, спільною мовою для різних видів мистецтв, воно олюднює інші сфери пізнання дитини, збагачує її духовне життя. Сьогодні основним завданням художньо – естетичного розвитку є розвиток особистості, цілісності, духовності та послідовне формування естетичної культури. Виховання активного ставлення до естетичних явищ дійсності та мистецтва; цілеспрямоване та систематизоване формування навичок естетичного формування навичок естетичного сприймання та оцінної діяльності; стимулювання та актуалізація творчого потенціалу і вдосконалення практичних знань, навичок та умінь в галузі мистецтва, розвиток прагнення до творчого потенціалу і вдосконалення практичних знань, навичок та умінь в галузі мистецтва, розвиток прагнення до творчої саморегуляції у різних видах художньої діяльності. Найбільш актуальним, результативним механізмом здійснення цих завдань виступає інтеграція (взаємопроникнення різних видів мистецтв на базі одного провідного освітнього компоненту), що робить можливим системне формування у свідомості дошкільної картини, цілісності та гармонії навколишнього світу.

НАПРИКЛАД:

Візуальне мистецтво

1. Образотворче мистецтво (пейзаж, опис, живопис...).

Графіка (книжкова, силуетна, плакатна, комп'ютерна).

Скульптура (кругла, рельєфна, декоративна, портретна).

Декоративно – ужиткове мистецтво (писанкарство, витинанки, кераміка, народна іграшка, розпис, малярство).

2. Архітектура (народна, житлова, промислова).

3. Дизайн (паперова пластика, конструювання, моделювання, макетування).

4. Художня фотографія (пейзаж, портрет...).

5. Народнознавство – як комплексне поєднання різних видів мистецтва у синкретних формах, народних традицій, обрядів, звичаїв та свят.

Все що є неправильне у підході вихователя до зображувальної діяльності, проявляється у наступному:

Перша причина

а) малюку нав'язують конкретні штампи і стереотипи (трава зелена, небо синє);

б) виробляються алгоритми зображувальної діяльності, наприклад: щоб правильно намалювати, потрібно повторити мій зразок;

в) виключається можливість самовираження малюнка в кольорі, лінії (використання чистих кольорів без змішування фарб, чітка обводка контура як в мультиплікації).

Друга причина

Коли вихователь боїться дати дітям різні зображувальні матеріали (малювати тільки олівцями, ліпити тільки пластиліном).

Третя причина

Основна причина – невміння вихователя розвивати естетичне сприймання у дітей (тут важливий зв'язок батьків і педагогів).

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Крижевська Інна Сергіївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
 - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки ;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)

_____ (підпис)

Інна Крижевська
(ім'я, прізвище)